MS 51

b

Próba

Az Emberről.

159. Phs. 10.

1821.

MS 51

Izsák Eleke

Az I. Levélnek Foglalatja.

Az Embernek Természetéröl és álla potjáról az egész Világra nézve.

I. Szakasz. Az Emberröl mi tsak a mi tulajdon alkotmányunkból itélhetünk, mivel a Világ alkotmányok és dólgok egyben köttetésit nem tudhatjuk.

II. Szakasz. Az Embert nem kell hijjánosnak nézni, hanem egy olly Valóságnak, melly a maga hellyére és rangjába úgy hellyheztetett bé, a mint ezt a dólgoknak köz rendje, és az ö elötte esméretlen tzélok 's egyben köttetések kivánták.

III. Szakasz. Az Embernek jelenvaló állapotjabeli egész böldogsága, rész szerént a jövendö történetek iránt való tudatlanságában, rész szerént egy jövendö állapotnak reménységében áll.

IV. Szakasz. A' több bé-látást 's nagyobb tökélletességet kivánó Kevélly nagyra vágyás az oka a tévelygésnek, és az emberi nyomorúságnak. Istentelenség magát tenni az Isten hellyébe és az ö rendeléseinek illö v. illetlen, tökélletes v. hijjános, igazságos vagy igazságtalan vóltáról itéletet tenni.

V. Szak.

MS 51

V. Szakasz. Bolond kevélység az emberben magát tartani a Teremtés végső okának, vagy olyan tö
" kélletességeket kívámi az erköltsi világban, a' millyen a Természetében nintsen.

VI. Az Embernek az a' békételenkedése és megnem elégedése a' gondviseléssel, melly per-eút mást egy Angyalnak tökélletességeit, majd egy baromnak tesi tulajdonságait kívánja, okfalau; mivel átet akár melly érzékenységnek nagyobb mér-
" tékbeu való birása egésséu boldogtalamá temé.

VII. Szakasz. Az egész látható Világb. egy könnyedes rend, és gradusonkint való következés vagyon el intéve az érzékenységnek és értelomnek erejei közöt, mely per-eút egyik Teremtmény a másiknak, és mindenik az embernek alája vettetett. Az érzé-
" kenységek öpsönek, gondolkozás, megfontolás, és ér-
" telomnek rendje és gradicsa. Az értelem egyedül mindeu mást közel fel ér.

VIII. Szakasz. Az elö Teremtményeknek ez a' rendje és lajtor-
" jája melly magassan nyúlik mi felettünk, és melly mél-
" lyen alattunk. Ha emek egy része fényel törnék, azzal nem csak emek az egész rémek, hanem emek az egész egybeu kötetett mindemek is semmivé kellene terni és öszve omolni.

IX Szakasz. Melly balgatag, dühös, és kevélly egyikeu kívánság.

X. Szakasz. Illö tehát hogy adjuk alája magunkat a' gondvise-
" lésnek, mind jelen való állapotunkban, mind a' jöveudöben.

Első Lev.

Próba Az Emberröl. S.

Első Levél.

Az Embernek Természetéröl és állapotja..
" röl, az egész Világra nézve.

Képzület.

Serkenj fel Lelkem! hagyj mindeu apróságokat az alatson nagyra vágyásnak, és a' tsúrállyok kevélly..
" ségének! — Jer velem — és — (mivel az élet egy is csak igen kevéssel enged többet emél, ha..
" nem hogy csak éppen körül nézzünk és meghal..
" junk) vándorolyuk vidám és egyenes szivvel öszve az Embernek játék-színét. — . Egy nagy Labirint! de nem intézet nélkül: — egy kietlen Vad-puszta, hol benjáu nö a' Virágok közöt; avagy egy kert, melly tiltott gyümölcsökkel kísért. — Jer — és vig..
" gáljuk meg együtt, mit terem e' tágas mezö nyil..
" vány, és mit a' rejtekben; emléjjük el mindamak mélységit és fedelgös magasságit, a' mi el-takarva lappang a' sötétben, vagy látásunk felett magassan úgy emelkedik fel. A' Természet' útját nézzük el, irányozzuk le a' bolondságot örökön futásában; az idökel orlözéseit fogjuk el úgy a' mint szülötteit neve..
" jük a'

I. Levél. Az Emb. állap. az egész Világra nézve.

„ sünk a hol meg kell lenni, igyünk egyenesek a hol
csak lehetünk, de az Istennek útait igazítsuk meg az
Emberek előtt.

I. Szakasz.

Az Emberről mi csak a mi tulajdon alkotmányunk..
„ból ítélhetünk, mivel a Világ alkotmányok' és dolgok'
egyben köttetését nem tudhatjuk.

I. Leg elébb is mond meg nékem; Miből ítélhetünk
mi az Istenről az Égben, avagy az Emberről itt
alatt, azon kívül, a mit tudunk róllok? – Az ember..
„ ben mit látunk egyebet, hanem az ő állapotját
è földön, a miből ítélhetnénk, vagy a mire ítéle..
„ tünket vihetnők? – Az Isten – noha fáradtalan
Világokból esmeretes, nékünk mindazonáltal csak
è mi tulajdon Világunkban lehet, és kell ötet fel
keresnünk. Csak a ki è tágas végtelenséget
által nézheti, és láthatja mi képpen formálnak ki..
„ lagok Világokhoz kötetve egy egész alkotmányt;
csak a ki ebébe veheti, mint folyhat az egyik al..
„ kotmány a másba, mi féle más Planétak forog..
„ nak más napok körül, és mi féle különböző való..
„ ságok népesítnek minden csillagokat – csak ő mond..
„ hatja meg azt is, miért alkototte és formálta az
Ég így bennünket, a mint vagyunk.

De a te

II. Szak. Az Ember nem hijjánvos.

De a te értelmed ezeket a képeket, köte
lelet, ezeket a fölállatot össze foglalásokat, ezt
a rendbeli fáinságot, és e mathinának ezt
a gráditsok szerint intézett helyet el rendeltetés..
„ sét által nézheti é? – Egy kép, magában
foghatja é az egésszet? – Ezt a nagy lántzot,
melly mindent egybe köt, és mindent ezen
össze kötetésben tart fen, ez az Isten vissi
é, avagy te?

II. Szakasz.

Az embert nem kell hijjánosnak nézni, hanem egy
olly Valóságnak, mely a maga helyére és rangjába
úgy helyheztetett bé a Teremtmények közzé,
a mint ezt a dolgoknak kör rendje, és az ő elöt..
„ te ismeretlen tételek' s egyben köttetések kívánták.

Ü. Fáradtsa ember! Annak akarod é okát tudni,
miért vagy olly erötelenné, olly kitsinnyé, és vakká
teremtve? Találó-ki elébb, ha ki találhatód, ezt
a még nehezebb kérdést: miért nem vagy még
erötelenebb, még vakabb, és még kissebb? –
Kérdezd meg a földet, a te Édes Anyádat,

miért

miért nőnek magassabbakká vagy erőssebbekké
a Tserfák annál a búrjánnál, mellyet árnyék=
=jokkal fedeznek? Vagy kérdezd meg ezt a fejed
felett függő ezüstös térséget, miért kissebbek
a Jupiter Darabontjai v. Kiséröi, mint Jupi=
=ter maga?

Ha ki van tsinálva hogy egy végetlen
Böltsességnek, minden lehetséges Világ alkot=
=mányok körzül a leg jobbat kellett terem=
=teni, a mellyben minden tellyes légyen; ha
semmi tsorbának nem lehetett maradni, és
mindennek valami hág feljebb feljebb, az
illő gráditsokon kellett hágni: — nyilván=
=ságos az is, hogy az értelmes élet lajtorjá=
=ján valahol, egy ollyan raugnak is
lenni kellett, mint az ember raugja. — és
igy az egész kérdés (vesekedjetek bár a med=
=dig tetszik) tsupán tsak ez: Ha vallyon az Isten
ötet a néki illő vagy nem illő hellyre tette
é bé?

A mit mi az emberekre nézve hellytelen=
=nek nevezünk, az, az egészre vitettetve lehet

hellyes és

hellyes, és annak is kell lenni! Az embe=
ri munkákban bár akár melly gondosan
légyenek is azok készittetve, ezer mozdu=
=lások is alig érhetnek el egy tzélt; az Isten
munkaiban pedig egyetlen egy mozdulás e=
=légséges az ő tzéljának el érésére, és még
is a mellett, egy más hasonnak elő mozdirá=
=sára is sólgál. — Igy tetszik az ember
is itt egyedül lenni fő Személlynek; és
még is könnyen meg lehet, hogy egy más
esméretlen Sférára kerületre nézve
tsak második rollét jádzik, tsak egy kere=
=ket hájt, vagy egy más főbb tzélra sólgál.
Mi tsak egy részt látunk és nem egy egész=
=szet.

Mikor a Kevélly parípa tudni fogja,
hogy a rajta ülő most miért tartóztat=
=ja tüzét Zabolával, és majd miért sarkan=
=tyuzza, a tágas hartz mezőn: —
mikor az ostaba ökör meg esméri,

hogy

hogy most miért hasítja á barázdát, és most miért egy áldozat, majd pedig egy Istene Égyiptomnak: akkor fogja az emberi kevéllység és butaság is önnön tselekede„ „teinek, indulatainak, és lételének á hasznát is tzélját által érteni — akkor fogja tudni: miért kelljen néki most tselekedni, majd szenvedni, most gátoltatni, majd el ragad„ „tatni; és miért ö ebben az órában egy rabszólga, á másba egy Isten?

Ne mond hát hogy az ember hijjá„ „nos, hogy az Ég hibázott: mondjad inkább hogy az ember ollyan tökélletes, á mil„ „lyennek néki lenni kell. Es mérete önnön állapotjához és hellyéhez van mérve; ideje egy szempillantat, és hellye egy — kis pont. — Ha néki egy bizonyos

Sférába

Sférában bóldognak kell lenni, mit tesz az, ha elébb é, vagy késöbben, itt é, vagy amott? — Á ki ma bóldog, éppen ollyan tökélletesen bóldog, mintha sok ezer esztendöktöl fogva vólna az.

III Szakasz.

Az embernek jelenvaló állapotjabeli egész bóldogsága rész szerint á jövendö történetek iránt való tudatlanságában, rész szerint egy jövendö állapotnak re„ „ménységében áll.

III. Minden Teremtmények elöl el rejtet„ „te az Ég á Történetek' Könyvét. Csak egy Levél áll nyitva ö elöttök, önnön jelen-való állapotjak. — Á baromtól el rejti azt, á mit az emberek, és az em

berek

berektöl à mit à lelkek tudnak. Ki hoddozhatná el külömben à maga lételét ezen à Világon? — Á bárány, melly à te nyalánk nyelvedet ma sententziázza ha„ „látra, sökdösne é és jadzodozna é ha à te eseddel birna? — Mind à leg útólsó pillantatig vidámon 's jó kedvel harapja ö à virágos rétet, és tsókolja à kezet, melly éppen azért van fel emelve, hogy ki ontsa vérét. — Óh jövendökbe bé nem-látó Tudatlanság! Könyörületes„ „ségböl ajándékozott az Ég téged, hogy ki ki végezze bé à maga pállyáját, mellyet eleiben irt: Ö à ki, mint min„ „denéknek Istene, egy Hérósnak halá„ „lát, avagy egy Verébnek el esését, por szemek vagy Világ-alkotmányok egyb. omlását, és itt egy Viz-buboréknak,

amott

amott egy Világnak széjjel pattanását egyenlö szemekkel nézi.

Reménylj azért alázatosságban, és reszketö szárnyakon emelkedjél fel. Várd-el ama nagy Tanitót az Halált, és imádd az Istent. — Mi bóldogság vár téged à jövendöben, azt nem adja ö néked tudtodra: de ö adja à remény„ „séget jelen való bóldogságodra. — Á reménység szüntelen tsirázzik az emberi szivben. — Az ember itt soha sem bóldog, de örökké bóldoggá kell nékie lenni. — à Lélek, melly ma„ „gában zárkózva nyughatatlan, meg nyúgtatja magát az alatt, mig egy jövendö életbe ki néz.

Nézd el à szegény Indust.

Az ö

Az ö tsetsemö értelme látja az Istent á fel-
-hökben, vagy halja ötet á felekben. Soha-
sem tanitotta kevélly Tudomány az ö Lel-
-két fel-úszni á nap pállyájáig, avagy
á téj-utig, de adott az ö reménységé-
-nek az együgyü Természet egy alattabb
Menyosságot á felhökkel fedezett ha-
lom megett, egy mélly erdökkel's árnyé-
-kokkal bátorságossabb Világot, egy ból-
-dogabb szigetet á Viz pusztában, hól
á pénzért el-adott Rabszólgák Ha-
zai földjöket vissont látni fogjak, hol
semmi ellenség nem kinozza öket
többé, és nem fogja szomjúhozni az
aranyat egy Kereszt yén is. — Á létel
ki elégiti az ö Természetének kivánsá-
-git, nem kivánnya az Angyalnak szár-
-nyait

nyait, sem á Séraf lángját, hanem hissi,
hogy hivséges ebe egy égbe fog velemen-
-ni és társaságába maradhat.

IV. Szakasz.

Á több bé látást és nagyobb tökélletességet
kivánó kevélység 's nagyra vágyás az oka á
tévelygésnek és az emberi nyomoruságnak. Isten-
-telenség az embernel magát tenni az Isten
hellyébe, és az ö rendeléseinel illö v. illetlen,
tökélletes v. hijjános, igazságos v. igazságta-
-lan vóltáról itéletet tenni.

IV. Te á ki okossabb vagy, menj és mérd-meg
á Gondviselés ellen való vélekedésedet önnön
értelmednek mérö serpenyöjében; nevezd hijjános-
-ságnak, á mit hijjánosságnak tartasz; mondjad
hogy az Ég itt igen keveset, amott felettébb
sokat adott. tonts séljel minden Teremtményt
önnön mulatságodra vagy tettzésed szérint,

és kiáltsd

és kiáltsd oppan még is, hogy ha az ember boldog
"talan, ha nem egyedül ö birja az égnek minden
gondos tudását, ha itt nem egyedül ö tökélletes, amott
nem egyedül ö halhatatlan; tehát az Isten nem
igaz. — Ragadd-ki kezéből a mérö serpenyöt és
királlyi palástját, itélj az ö igazságáról, légy Istene
az Istennek. — kevélységből, - kevélységből, - epe
"löfakadö kevélységből és nagyra vágyásból párma
"zik tévelygésünk: Minden el-akarja hagyni önön
kerületét és az Égbe fel. — A' kevélységnek fün
"telen a boldog lakhelyekre vagynak pemei füg
"gesztve; — emberek Angyalokká, Angyalok Istenné
"ké akarnak lenni. Ha Angyalok esnek-el, mikor
Istenellé akarnak lenni, el-fognak az emberek
közzül fel emelledöl is, mikor Angyalokká kiván
"koznak lenni. — Sok egyetlen egy leg kissebb
kivánása is a' közrend' Törvényei' fel forgatá
"jának, nagy vétek az Örök Törvény-adó ellen.

V. Szakasz.

Dolnokhoz illik a Teremtés' végsö okával
magát tartani az embernek, vagy olyan tö
"kélletes
"

kölelletességet kivánni az erkölcsi Világban, a mi
"lyen a természeti Világban nintsen.

V. Kérdezd, mi végre világolnak az Égi testek?
Mi haszna van a föld? A' kevélység ezt fogja
felelni: azok értettem vagynak. Én értem költi
fel a maga nemzö erejét a jól tévö Természet, én
értettem foptatja a fübelet, s hinti el a Virágokat.
A' föllö gerezd ét a rósa meg újítja minden Esztend
"döbe a maga nektárját s balsamos illatját én ért
"tem. A' bányák én értettem teremnek fel ezer kin
"csek; én értettem buzog-ki az égésség fel ezer for
"rásokból: tengerek mozognak, hogy hátokon hordja
"nak engemet: Napok jönek-fel, hogy világoljanak
nékem: az én lábaimnak Számolja a föld, és
az én fedelem az Ég.

De nem távozik-é-el a Természet ettöl a
jól-tévö fö tsáltól, mikor sárga halál fáll alá
az égetö napból; mikor föld mívelöjök avagy Lin
"tárok Városokat nyelnek-bé egy sírban, avagy e
"gész nemzeteket a mélységbe sepernek? Nem (így
felelnek:) a' leg elsö mindenható fö ok, nem magános,

hanem fö

hanem törvényes Törvényt szeret tselekedni; a kis-
"gásból csak keveset; csak néhányat változnak-meg, vala-
"mig a Világ fenn-áll: és a Teremtett dolgok között
mi fölélletet?" — Miért kell hát az embernek is annak
lenni? Ha a nagy Ős trél maga az emberi boldog-
"ság, tehát a Természet meg hajol az előtt: és az em-
"ber nem tsheti é éppen azt? Ez a Ős trél mint
olyan szüntelen való változást és fel-tserélődést
kíván az essö és nap-fény között, mint az ember-
"nek kívánsági között: éppen úgy örök Tavaszt és
felleg nélkül való napokat, mint embereket, a
kik állhatatosok, mértékletesek, szendesek, és bölts
légyenek. Ha a pestis vagy föld-indulások nem te-
"szik semmivé az Ég' tréjját, miért kellene egy
Borgiásnak vagy Katilinának? Éppen az, a ki-
"nek kezei teremtik a menyöveket, a ki fel-bo-
"borítja s tornyozza a nagy Óceánt, és a pólust
meg párnyasítja, éppen ő sötti é a keggetlen
nagyra való vágyást is lelkében egy Czézárnak,
vagy az ifju Ammont ő áldozza-é-el, az emberek
ostorozására? A kévélység, a kevélység a funda-
"mentoma

mind ezen kösetkezéseknek: magyarázzátok,
s fejtsétek az erkölcsi történeteket éppen úgy, mint
a Természetieket magyarázzátok: miért vádoljuk mi
az Eget amazokban, és ezekben miért igazitjuk?
Igazán s kellyesen itéhi mindenikről, annyi, mint
mind a kettőben az Ének adja adni magunkat.

Jobbnak tettsheme talám reánk nézve,
ha itt minden merő arany Harmónia, minden
Virtus vólna, ha a Levegő és Tenger soha sem érez-
"né el a felet, ha soha semmi indulat a lelletnem
háborittaná meg. De minden az eredeti képet'vise-
"lődása által áll fenn; és indúlatok élementomi
az élemek. A kör-rend, miólta a Világ elé állott,
meg maradott a Természetben és az emberek-
"ben.

VI. Szakasz.

Az embernek az a panaszra a Gondviselés
ellen, mellyel most egy Angyalnak tölélletes-
"ségeit, májd egy Baromnak tessi tulajdonsá-
"gait kívánja, okvalan: mivel őtet akár melly

érzékeny

érzékenységnél nagyobb mértékben való birája
egésszen boldogtalamá teszi.

VI. Mit akar ez az ember? Most felemel-
-kedni, és több lenni egy Angyalnál – ez, a'li
csak valamivel kissebb; most magán alól néz le, és
egyen ugy fájlalja, sajnálja, s irigyli, az erőt a'
Diától, és a' medvétől amaz erős bőrét, Holott
minden Teremtmény, minéjjt ő akarja, csak az ő haj-
"nára van teremtve; ugyan mondjátok meg, mit
hasznára néli, ha mindenikнél erejét birná is?
A' Természet adta eszének, passzérlás nélkül bőv
keszel, a' nélkül illő eszközöket, és illendő erőket,
és minden úgy tetsző kijánosságot, itt, a' nagyobb
gyorsasággal, amott a' nagyobb erővel pótolta
ki mindenikнek az állapotjához intézett tellyes
mértéki szerént. Semminek sints igen sokja.
semminek igen kevesse. Minden baromi minden
bogár boldog a' néki jutott részszel: Az ember
iránt volt é tehát az Ég könyörületlen és e-
"gyedül csak az ember ellen? Egyedül csak ő
nem akart é – ő, a' kit érzelmesnek nevezünk,

– semmivel

– semmivel is meg elégedni, semmivel vidám és
boldog lenni, ha mindennel meg nem ajándékoz..
"tatik?

Az emberi boldogság (csak hogy láthatná
által a kevélység ezt a' boldogságot!) nem abban
áll, hogy az ember az emberi Természetnek ezen
ajándékin, erejin és tehetségein felyül mintál..
"kodjél, avagy gondolkozzon, nem abban, hogy a'
tettnek vagy Élelmnek más tehetségeivel birjon,
hanem csak azokkal, a' mellyeket természete ki
állapotja el-birhat. Miért mintsenek az ember
"nek nagyitó szemei? Az oka nyilvánságos: Az
ember nem légy. Mit hasznára néli, ha egy
szinabb látást nyert volna? hogy egy szö-
-vétneket meg lásson, az Eget pedig ne szemlélhesse?
Vagy mi haszna venne egy olyan érzésnek,
mely egy vesztességben minden meg illetődést
el-fogadna, hogy minden ereit s' inait fájda..
"lommal és kinnal töltse – tele? Avagy egy
szinabb szaglást, a' mellyen minden vérony
ki-párolgást hirtelen-hatna-be, az agyveloje,
hogy egy rósa szagának kinjától meg haljon?

Ha ki

Ha ki nyiltabb füleiben menydörögne néki a ter-
"mészet, és ötet a Sférák' müjtkájával fegitené,
mint fogná akkor kivámi, hogy az Ég néki,
vagy a nyögditsellő Zéfir, vagy a tsergő patak-
lassu hangjait hagyta volna! Kitsoda uem ta-
"lálja a Gondviselést sint olyan tökélletesen
jól tsinálnak él bölts'nek abban a' mit ád, mint
abban a' mit meg-tagad?

§. 7.

Az egész láthatò Világban, egy közönséges
rend, és gráditsonként való következés vagyon
el-intézve, az érzékenységnek és értelemnek
erejei között, melly szerént egyik Teremtmény
a' másiknak, és mindenik az embernek alája
vettetett. Az érzékenységnek, öszönöknek,
gondolkozásnak, meg fontolásnak és értelem-
"nek rendje és gráditsa. Az értelem e-
"gyedül minden más erőt fel-ér.

VII. A' milyen hossza a Teremtésnek
egész tellyes sora, rendje, olyan messze

nyúlik-fel a' testi és Lelki erök' lajtorjája.
Kézd mint megyen-fel a' népes fűnel földellő
ezernyi ezereitől fogva egésszen az emberek
Uralkodó Természetig! Mennyi féle külömbség
a' látásban, a' két félső pontok között, a' va-
"lóknak homályos fürkületje, és a' Hínnak
tiszta látása között: a' paglásban, a' gyorsorok-
"ban, és az ö nyomait a' fűben fel-kereső
- ebek között: a' Hallásban, attól fogva, a' mi
a' vizekben él, addig, a' mi az erdőkben énekli
a' Tavaszt? A' Bőrnak érzése, melly külömbözön
s ki tettsőleg fáj-in, mindenik fájásban érző,
és egész mozgásban él! a' kedvetlenül kényes
kitsi méhekben melly fájin és tsalhatatlan ízlés!
mérges burjánokból szivja ki ö az egésséges
harmatot. Melly vissza fordultt és külömbözö az
alatson vad disznónak öszöne a' fiédhez hason-
"litva ó félig értelmes élefánt! E' között és az
értelem között, melly épre vehetetlen kis-határ,
pontlát! (: szakadatlan külömbözét, és még is
szakadatlan egy formaságot :) mind messebb mes-
"sebb egyik a' másiktól, és még is oly közel

egymáshoz. Melly közelről Atyafiasok egy mással az emlékezet és meg-fontolás; melly felette vékony köz kárpit választja az érzést és gondolkozást? És mint törekednek a közép természetüel egyik a má„sikat utól érni, a nélkül hogy még is valaha azt a lineát által hágnák, a mellyen feljül nem mehetnek! E nélkül a hellyesen el-rendelt gráditsonként való következés nélkül, lehetne é egyik a másiknak, és min„denik az embernek alája vettetve? Holott tehát min„den ö erejek egyedül néked vagynak alád vettetve, vallyon a te-értelmed, nem, egy erőben való egyesitte tése és Summája é mind ezen erőknek?

(§. 8.)

Az élö Teremtményeknek ez a rendje és láj„torjája melly magassan nyúlik felettünk, és méllyen alattunk. Ha ennek egy rése séljel törnék, azzal, nem tsak ezen egész résznek, de ennek az egész egyb. köttetett mindennek is semmivé kellene lenni és egybe romolni.

VIII. Nézd ebben a levegöben, ebben az Ötzé„ánban, és ezen a földön mellytellyes élettel minden, és mellytellyes nemzö erövel! Melly magassan nyúlik az élet terjedése mi felettünk?

melly mél

melly méllyen alattunk? — Óh melly nagy láutza a Valóságoknak! melly az Istennél kezdödvén, levegöi és emberi Természeteket, Angyalt, embert, barmot, madarat, halat, férget, a mit semmi szem nem láthat, semmi üveg el nem érhet, — mindent — mindent — egybe köt — — — le a végetlentöl fog„va egészen te hozzád — te tölled mind a semmi„ségig! — A' magassabb valóságokhoz kivánunk é hát hatolni? Ugy, az alattunk lévök hozzánk töre„kednek, vagy a tellyes Teremtményben egy tsor„bát hagynak, és ha séljel tört egy gráditsa az e„gész lájtorja el-bomlott. Akár mellyik szemjét vedd is ki a Természet láutzának, a tizediket, vagy tiz ezerediket, még is minden képpen tsak meg-lesz-bomolva a láutz és el-szakadva.

És ha mindenik alkotmány ebben a gráditsos rendben annyi, mint é bámulást gerjesztö végetlen egésznek egy állati valósá„gos része: igy a leg kissebb rendetlenséggel is, nem tsak ennek az egész alkotmánynak, hanem ennek az egész mindennek is egy„ben kell omolni. Hadd lépjen-ki tehát

a föld

a' föld.- el tévesztvén az egyarányuság mérté-
-két, önnön pállyájából; hadd fussák-bé a' napok
's Planéták, minden rend és törvény nélkül
az Egeket: az Uralkodó Angyalok önnön Sférá-
-jokból hadd omoljanak-le; ütközzenek való-
-ságok Valóságokba, és Világok Világokba; hadd
rohanjon ez az egész ki terjesztett erőssége
az Egnek, a' maga közép-pontjába, és rendüljön-
-meg az egész Természet mind a' végetlennek
Thrónusáig; ez a' felséges rend hadd légyen
semmivé egésszen. — Kiért? Te éretted? — Nyo-
-morult féreg! Mi nagy dühösség! mi kevélly-
-ség! melly Istentelenség!

(§. 9.)

Melly bálgatag, dühös, és kevély egy illyen kivánság.

IX. Hát ha a' láb, mellynek a' port kellene
tapodni, és a' kezek, mellyek a' munkára valá-
nak rendeltetve fövé akarnának lenni?

Hát

Hát ha a' fö a' szem, vagy a' fülek azért zúgo-
-lódnának, hogy nékiek tsupa eszköz vagy mü sze-
-rek gyanánt kell szolgálniok az uralkodó Lélek
mellett? Éppen illyen ostobaság az, mikor e' kö-
-zönséges nagy Makhinának mindenik része más
részsé kivánna lenni; éppen illyen esztelenség
zúgolódni azért a' foglalatosságért vagy farad-
-ságért, mellyet e' mindennek Uralkodó Nagy Lel-
-ke osztott ki.

Mindenek tsak részei egy roppant egész-
-nek, mellynek tesze a' természet, és a' mellynek
Lelke az Isten. Ez mindenben más másra vál-
-tozva, és még is mindenben ugyan az, szint ol-
-jan nagy a' földben, mint az Egnek alkotmán-
-nyában, melegit a' Napban, hivesit a' Zéfirben,
lángol a' tsillagokban, és vírít az élöfákban;
él az egész életben, ki terjed minden felé a'
végetlenben, el-széled meg nem oszolva, mun-
kálkodik ki-nem-fogyva; lehell lelkeinkben,

eleveniti

eleveniti halandó részünket; éppen ollyan tö-
kélletes egy hajszálban, mint egy szivben; éppen
ollyan tökélletes a nyomorúlt emberben, a ki
panaszol, mint az örvendező Séráfban, a ki
imád és lángol: ő nálla semmi sem magass,
semmi sem alatson; semmi sem nagy, sem-
-mi sem kitsiny; ő tölt-bé, ő határoz, ő köt
egybe, s tészen egyenlővé mindent.

(§. 10.)

Illő tehát hogy adjuk alája magunkat a
gondviselésnek, mind jelen való állapotunkban,
mind a jövendőben.

X. Szünjél meg annak-okáért, és ne nevezd
a rendet hijjánosságnak; önnön boldogságunk
áll azon, a mibe gáutsoskodunk. Esmérd meg
tulajdon Pontadat; ezt a jól rendelt, jól meg
fontolt, és illendő grádussát a Vakságnak,

s gyenge

s gyengeségnek az Ég adja néked. Vesd alája ma-
-gadat – Hidjed, hogy te ebben vagy egy más
Sférában olly boldog lész valamillyen tsak
lehetsz; mindenütt bátorságban, egy mindent
el-rendelő hatalomnak kezében, születésed és
halálod pillantatiban egy formán. Az egész
Természet nem egyéb, hanem egy mesterség,
a mellyet te nem értesz; minden történet
Isteni gondviselés, mellyet te által nem látsz:
minden vissz-hang, hármónia, a mellyet te
meg nem fogsz; minden magános rossz, kö-
-zönséges jó; és bosszújára is a kevéllységnek
s bosszújára a tévelygő értelemnek egy nyil-
-ván való igazság marad ez, hogy minden
valami tsak van, jó és hellyes.

Az Embernek Termésetéről és állapotjá..
ról magára nézve, a'mennyibe Egyes Valóság.

I Szakasz. Az Embernek nem azon kell igyekezni,
hogy az Istent meg fejtse, hanem azon, hogy
tanúlja magát meg esmérni. Az embernek kö..
"zép terméſete, ereji, tehetségei, és tehetsé..
"geinek határi.

II. Két eredeti erők az Emberbe, az önön szere..
..tet és az értelem, mind ketten fükségetek.
Az önön szeretet erősebb. Mién? Mindenik..
"nek a' tzélja ugyan azon egy.

III. Szakasz. Az Indulatok és azoknak hasznai.
Az Uralkodó indúlat és annak ereje. Szük..
"ség et vólta, hogy az emberek külömbözö tzélok..
"ra vezetteſſenek. Azon hasznai, mellyek a' gond..
"viseléstől jönek, hogy bemünket egy fö funda..
"mentom fel eút határozzon meg. és a' Virtust
bemünk meg erősítse.

IV. Szakasz. A' Virtus és Vétek a' mi elegyitett

Természe

Természetünkbe egybe jönek; á kettőnek határi szorossan egybe érnek, és még is ők magok különbözők, és tisztán el-választattak egy mayfól. Mi á kötelessége itt az értelemnek?

V. Szakasz. Melly utállatos á Vétek magában, és mégis mint tsaljuk meg abba magunkat?

VI. Szakasz. Még is az Ég minden mi fogyatkozásink mellett is gondoskodott á köz jóról, és mégazo„kat is erre á fő tzélra tudja igazgatni. Melly hasznosan vagynak ki osztva az indúlatok és erőtlenségek minden féle állapotok között?

VII. Szakasz. Melly hasznos ez az el-osztás á Társaságnak.

VIII. Szakasz. Melly hasznos ez á bőlts elosz„tása az erőtlenségeknek, külön külön is minden magános személlyeknek, minden állapotban és az életnek mindenik szakasszában.

Második Lev.

Második Levél.

Az Embernek Természetéről és állapotjáról magára nézve, á mennyibe egyes Valóság. Individuum.

I. Szakasz.

Az Embernek nem azon kelligyekezni, hogy az Istent meg fejtse, hanem azon, hogy tanúlja magát meg-esmérni. Az embernek közép természete, erejei, tehetségei, és tehetségeinek határi.

I. Esmérd-meg ezekből önnön magadat. Azt sohase vedd fejedbe, hogy az Istent meg fejthesd; az embe„ri esméretnek leg illendőbb tárgya maga az em„ber. Ezen közép állapotnak pállyájában hellyheztet„ve homállyoson bőlts az ember és bárdolatlanul nagy; több esmérettel birván, mint sem á kételke„dőkhöz álljon, több erőtlenséggel, mint sem á Stóikusok kevéllységet bé vehesse, á kettő között függőbe van; kételkedvén ha tselekedjék é, vagy nyúgadjon; kétel„kedvén, ha egy Istennek vélje é magát, vagy egy barom„nak; kételkedve, ha lelkét betsülje é többre á testénél, v. pedig ezt annál. Kületett hogy meg haljon; értelme„sittetett hogy tévéjegjen; egyaránt tudatlan, akár igen keveset, akár igen sokat gondolkozzon á rendetlen

gondolatok

gondolatoknak és indulatoknak egy zürzavarja,
melly szüntelen meg-tsalja magát és meg-tsalódását
szüntelen esébe vészi; ugy alkottatott, hogy félig e..
"nekedjen, és félig essék; nagy ltra minden dolgok..
"nak és még is prédája mindeneknek; egyedül való
Dirája az igazságnak, a ki még is végheteterleuté..
"velygésekre rohan. Kevélysége, játékja, és mesíjea
Világnak.

Menj tsudállatos Teremtés! hágj-fel a magasság..
"ban, hová a Tudomány vezet; menj, mérd-fel a földet
tedd fontban a levegöt, habj határt a tenger' ki da..
"gadásának; tanitsd a Planétákat, mitsoda területben
kelljen futniok; jobbitsd-meg a régi időket, és rendeld
ki a nap Pályáját; menj, hágj fel Plátóval az Em..
"pireai Sférákba a leg föbb jóhoz, a leg magasabb tö..
"kélletességhez, a leg felségesebb képségher. Vagy lépj
azon tsodállyát' örömének labirinthusába, mellyet
az ö tsodálói képzetnek s vertek, és nevezd az érte..
"lemtöl való el-távozást Istent közelségének, mint
a Nap-keleti Áldozó Papok fohtak futva keringe..
"ni, és forgatni fejeiket, hogy a Napot ki majmolják.
Menj, tanitsd az örök bölcsességet, mint kelljen nékie
igazgatni -- oktáu térj vissza magadhoz, magadba-
-- és -- légy egy Bolond.

Mikor a magasabb Valóságok régenten

egy halan

egy halandó embert láttak, mi képpen fejtegeti és
magyarázza a Természet' Törvényeit; bámultak ez az
illy nagy bölcsséget egy földi agyvelöben, és egy
kéuton ollyá tettzett nékik mint nékünk egy ma..
"jom.

Ez a tsuda Teremtés, ki a sebessen rohanó üstökös
tsillagot regulához kötötte, vallyon a maga tulajdon
Lelkének is bár tsak egyetlen egy mozdulását leirhat..
"ta é, meg-határozhatta é? — ez, a ki a lángoló
tsillagot itt fel-kelni, amott el tünni látá, ez, a ma..
"ga tulajdon kezdetét és végét is meg fejthette é? —
Oh melly tsudálatos! — Az embernek nemesebb
része fel-emelkedhetik, mesterségröl, mesterségre hág..
"hat-fel minden akadályokon keresztül; mikelyt pedig
a maga tulajdon nagy munkáját el kezdi, az indu..
"lat öszve paggatja leg ottan azt, a mit össze vala
az értelem.

Menj azért az illendö mértékletességnek en..
"nek a te Vezetödnek kezem a Tudomány útján.
De paggasd-le elébb is a Kevélységnek minden
éleségit rólla. Végy-el mindent tölle, valamit
tsak a hijábanvalóság vagy a pipse, vagy tsak
a tsupa nézésre pazérlott reá, vagy pedig tsak
tsupa henyé lomhaságból bé-hozott Tudósság.

Végy el

Végy-el-tölle minden apróság mesterséges
fortélyt, a mi által sokak az emberi értelem-
nek nagyságát akarjál mutogatni, a mi tsu-
pán az Ujság-kivánást gyönyörködteti, vagy
képzelődéssel van ki-mesterkedve. Förd sem-
mivé egéssen mind azt, vagy saggasd-le
leg alább minden ki-növéseit mind annak,
valamit tulajdon vétkeink tettel mesterség-
gé, nézd-meg aztán melly felette kevéslyss
az a meg maradott rész, melly a régi
időknek sólgált, és a jövendő időknek is
sólgálni-fog.

II. Szakasz.

Két eredeti erők az emberbe, az önnön se-
retet és az értelem mind ketten szükségesek. Az
önnön seretet erőssebb. Miért? Mindeniknek a tzél-
ja ugyan azon egy.

II. Két eredeti rugó erők uralkodnak az em-
beri ter

beri természetbe; az önnön seretet mozgatva, és az
értelem tartóztatva. Ezt sint ugy nem nevezhet-
jük jó östönnek, valamint amazt sem rossnak;
mindenik a maga tzélja szerint munkálkodik,
vagy azzal, hogy mozgat és hajt, vagy azzal, hogy
igazgat, és tartóztat; és minden rosszat egyedül
ezen erők hellytelen munkálódásának tulajdo-
nitunk, valamint minden jót annak, ha mind
ketten hellyesen munkálódnak.

Az önnön seretet a mozgásnak östöne,
melly a Lelket ragadja magával: az értelem a
maga serpenyőjében méregetve igazgatja az egész-
szet. Ama nélkül az ember éppen nem munkál-
kodhatnék, és e nélkül hasontalan 's tzél nélkül
való lenne a munkálódás. Vagy mint egy földhöz-
nött plánta, az ember tsupán tápláló eledelt szív-
na-bé, szaporodnék, és el-hervadna. vagy pedig
mint egy bolond tüz (: futó tsillag:) lángolna a meg
méshetetlen Üregben minden törvény nélkül,
egyebeket egyben törne, és maga is öszse törettet-
nék.

A mozgató eredeti östönnek, leg nagyobb
erő

erö kell: az ö el rendeltetése a munkásság, hogy ingereljen, hajtson, elevenitsen és lelkesitsen. Az egyben hasonlitó vagy mérsékllö erö, tsendesen és nyugadva áll; halgat, az ö hivatala tsak a tartóztatás, a meg fontolás, és tanátslás. — Az önön szeretet pünsteken erösödik, minél közelebb vagynak intézetei. Az értelem tárgyjai pedig egy messze kinézésben várakoznak. Amaz egy közelebbröl való jót etmér a jelen való érzésben vagy el-fogadásban; az értelem pedig nézi a jövendöt, és az azt kisérö következéseket. Az el-tántorito kisértetek számossabban tódulnak elé, mint sem a támogató fundamentumok; az értelem igen sok gradussal vigyázóbb, de az önön szeretet erösebb. Az erösebbiknek munkáit akadálly oztatni akarván élyetek mindenkor az okossággal és engedelmességtek nélkül. A' figyelmetés végtére kép ségét nyér, és tapasztalás által kötnyüségét fedez. Amast ebböl erösiti az értelem, és az önön szeretet határozza.

A' Jó s hálhasogató Oskolát Tudósok, kik mindenkor örömmeltebb válaszaink mint foglalnak egybe, ezeket a két jó barátságokat

ellenségei

ellenségeivé tudják változtatni egy másnak, ellenkezést támasztanak a kettö közöt, és elméjeinek gondolatlan buta képségével az Istenit kezdik met a virtustól, az érzékenységeket az értelemtöl meg különböztetik - két felé válaszdják. — A' szegény ujj jövevényeket! O bolondok! mennyivel nem versenyednek egy egy nö felett, melly alatt mind kettön vagy egésszen egyet, vagy épszen semmit sem értenek! Az önön szeretet értelem közt akarattal, de egy tekre s egy tétra dölgoznak. — Kölsönös mind kettön a fájdalmat, s törekednek a gyönyörüség után. Az különbözés tehát ez, hogy az elsöbb, a maga tárgyjait kivánatsi módon egyenesre kivánná felfatni s el nyelni; az értelem pedig ugy kivánja meg iszeliteni a mézet, hogy a virágba kár nélkül. A' gyönyörüség mindenkor, jól érzve a legnagyobb jó, rosszul érzve a legnagyobb rossz.

III. Rakaszt.

Az indulatok, és azoknak hasznai. Az utolsó indulat, és annak ereje. Külsőleg volta, hogy az embereket különböző példákra vezettesse

nek

nek. Azon hasznai, mellyek a gondviseléstől jönek, hogy bemüulet egy fö fundamentom feréül hasá-
"rozzon meg, és a Virtust bemünk meg-erösséte.

III. Az Indulatokat az ömön feletet külömbözö nemeinek lehet nevezniünk; egy valóságos, avagy tsak ugy tettzö jó, hozhattya mozgásba akár mellyiket. De mikor azt a jót nem opthatjuk meg, és mi-
"kor az észtelem hiv bemüulet hogy ömön ma-
"gunkról gondoskodjunk: ekkor az indulatok is a mellyek mi reánk magunkra néznek, az észtelem Záplója alá adják magokat, és ha kü-
"lömben jól a tzélok, meg is érdemlik amaz reájok való viggázását; azok az indulatok pedig, a mellyekből másokkal oktozunk, egy nemesebb tzélra törekednek, meg épitik a magok nemeket, és Virtus nevet öltöznek fel.

A' Stóikusok tunya érzékenységek-
"tal exössitett Virtussaikkal dicsekedhetnek, de ez a Virtus olyan erös és össe álló, mint ha a nagy hideg által össe vonattatva és a szivbe tsak magában rekesztve fagyott vólna exössé. De a Léleknek ereje a gya-

korlás

korlásban áll, nem a tunya heverésben nem a nyúgodalomban: az emelkedve nevelödö félelem hozza a lelket munkássságban, és ha szinten egy réssz fellyel rontsa; megtartya mindazon által az egésszet. — Mi mind egyen egyen az élet-
"nek sérelt tengerén hajóházunk: az észtelem a Világ-mappája, de a fél az indulatok. Az Isten maga sem jár mind szüntelen nyúgovó tsendességben, hanem fel-emelkedik a félelmek felibe, és a feleten jár.

Ugy vagyon ugyan: az indulatok épen ugy vagynak alkotva, mint az élemen-
"tumok, hogy ellenkezzenek s viaskodjanak; de együvé elegyittetve és egy mással mé-
"rséltetve, az Isten munkáiban egyesülnek.

Elég ötet mérsékleni és hasznokat venni, de fékezetni? — avagy fékel törheti é azt az ember, a miböl áll az ember? — Elégedj-
-meg azzal, ha az észtelem meg tartja magát a Természet' pályáján, az indulatokat meg-
-hódoltatja, maga alá-veti, és rendbe hozza, és igy oktén ötet s az Istent követi.

Szeretet

szeretet, reménység, és öröm, - mosolygó kifejrői
a gyönyörüségnek; gyülölség, félelem, és bánat,
testének a fájdalomnak, - ha ezek mesterséggel
elegyittetve, és illő határok közé polittatva
igazgattatnak; ki nyálják és fen tartják a Lé-
lekben az egyarányuság' mértékét. Ezekből te-
lik-ki a világosság és az árnyék, mellyeknek jól
intézett és jól-rendelt kontrájtja adja egyedül
életünknek az elevenitő minden erőt és minden
koloritot.

A' gyönyörüség fünteken jelen való, vagy
tsaink körött, vagy szemeink előtt. Egy ujjabb
állapotbeli vipont a reménységbe ha egy valóságos
el-tünik. A' jelen valót el-fogadni, és fakadatla-
nul keresni-fel a jövendőt, és az egész foglalato-
sága a testnek és a Lélekneh. Minden dolgok
tsálkoznak önmön kellemetességekkel, de nem
mindnyájan ugyan azon módon kellemetesked-
nek; az egyik tárgy egyik, a más másik érzé-
kenységekbe hat-bé? imez különböző indulato-
kat ébresztenek fel-bemünek a szívbe, a mint az
érző eszközök erőssek vagy gyengék, és többek
vagy kevesebbek; és innen van hogy egy uralkodó
indulat, mint az thron ügyője, minden más indu-
latokat fel-fal és el-nyél.

Talám ugy

Talám ugy mint az ember, ki abban a
pillantatban, a mellyben életenyér, egyszersmind
a halálnak el rejtett magvát fogadja-el: Az ujj
nyavalya, a melynek kell őtet vesztére ugyan
dal meg gyökerezni, úgy nő mint ő maga, és ve-
le együtt erősödik; épen úgy vagyon a Lélek
betegsége is, vagy az embernek uralkodó in-
dulatja az ő tehnészetibe be plántáltatva és ő
vele össze elegyedve: Minden élet-nedvesség,
mellyel az egész embert táplálni kellene, majd
oktán ezekre a beteg képem folly tereptül fogva
ugy a testnek mint a Lélekneh. A' Épelő tehe-
tség elő-vészi a maga vesztedelmes mesterségét,
és oda önti mindazt valami a szivet melegiti,
vagy a főt meg-tölti, a szeut, a nyut a Lé-
lek minél inkább inkább ki-nyillik, és a Lélek-
nek ereji ki-fejtődnek.

A' terméket Édes tenya, a szolá
dajkája ennek. Elméség, eszesség, és más erők,
még annál vastagabbá tészik; sőt az ételeum a-
gait ilyetén élességet és erőt ád néki; mint az
Égnek jelesebb sugári az etzet gyümöltsöt még
savanyubbá tészik.

Mi nyomorult sokszori az indulatok

nak

nak, mint törvényes Uralkodóinknak, ebben az erö-
„teles Királynéban az értelemben mindenkor a
mamak a Kebelbéli tőzül egynek engedelmes-
„dünk. Ah! ha nem ád az értelem nékünk éppen
úgy fegyvert it, mint régulákat: mit tehetőtáu
többet, hanem hogy fejünkbe mondja, hogy bo-
„londok vagyunk? Mit többet, hanem hogy tanítson
tsak panaszolni önnön természetünk ellen, és nem
meg jobbítani azt, és hogy tsak tsúnyán vádlónk,
de erőtelen és segítségünk nem tudó Barátnéink le-
„gyen! — Avagy mit tehet többet, hanem hogy Di-
„vánkból Prédikátorunkká változzék, és bennünket
a Válaszúra, mellyet temi kell reá befejezni,
vagy azt igazítsa, és mentegesse, ha meg esett
már egyszer. Kevélykedve egy egy könnyü
győzedelemmel, csak egy erőtelen indulatot
állit-el láb alól, hogy egy erősebbnek te-
„gyen üresh helyet, mint némelly
Orvos azt hiszi hogy a reümatismust el
tergette, ha az kóstvénye változott már.

Sőt a Természet útja a legjobb min-
„denkor: ezen az úton az értelem nem ve-
„zetünk, hanem tsak óltalom és fedező fegy-
„tség.

„tség. Néki tsak a leg jobb hajlást kell adni,
és ki mutatni ennek az indulatnak, nem pedig
el-nyomni azt. és sokkal inkább barátkozva,
mint sem ellenségeskedve társalkodni s bámi
vele. Egy erősebb hatalom küldi ez az erőss
áptónt, és vezet ez által különböző embere-
„ket különböző trélokra. Ha ő más indula-
„tokról, mint különböző felektől kénnyatta-
„tik it ide s tova, az Uralkodó indulat min-
„denkor egy bizonyos partra viszi-ki ötet.
Légyen bár néki a hatalom, vagy Tudósság,
Arany, vagy tiptesség, vagy a' mi sokkal erős-
„sebb egyedül mint sem a' többek mind-a'ke-
„vesen egyszer természeti fürtségévé; annak
áptonóreit követi ő egész életében, még ele-
„tének bizonyos vesődelmével it; és még it
mindenik, a' Kereskedőnek fáradsága, a' Böl-
„nek Tudománya, a' Barátnak alázatossága,
a' Hérónak kevélysége, és mindenik egy szóval a' ma-
„ga képén találja temi leg inkább az értelmet.

Az Örökkévalónak mostersége, melly a' gond-
„ból jót hoz-ki, erre az indulatra plántálja-fell a' mi leg
jobb

jobb fundamentomunlat. Ez által lessz á Merkurius az
emberekbe bé hellyheztetve; az ő természetekkel elegyitett
Virtus erősebbé; – á falakok egybe kötöl azt á mi kü
-lömben igen fáin és amál érzékenyebb lett volna, és á
Test s Lélek ugyan azon egy interessére dólgoznak.

Mint á kertésznek minden dajkálkodása iránt
külömben háládatlan ágak vad tőr-földben óltatva
teremni kezdenek; úgy á leg bizonyosabb Virtusok az
indúlatokból nőnek-ki, az alatt, mig á Vad természe
-nek ereje á gyökerekben dólgozik. Melly gazdag
aratása nem nő-ki az elméjegnek és egyenesség
-nek á haragból vagy nyalafságból, gyülölségből
vagy félelemből. Nézd, mint fúli á harag sokszor
á bátorságot és vitézséget, sőt mint fúli még á
szívességet is az olasságot, és á kevéredés á bölcsesé
-get! A bujaság maga is bizonyos kerekel általvé
-zettetve valóságos félelemmé válik, és minden tes
-pony személyek előtt kellemetessé lessz. Az irigy
-ség – á mellynek rab-képpen fölgál egy alatson
Lélek, egy Tudósban és egy Vitézben vetélke
-désé lessz. – És csak egyetlen egy férjfiui vagy
asszonyi Virtust sem tudnánk nevezni, á melly
kevélységből vagy szeméremből ne származna.

IV. Szakasz.

A' Virtus és Vétek á mi elegyitett természetünkbe
egybe jönek; á kettőnek határi sorossan össze érnek.
és még is öl magok külömbözöl és tiztán elvá
-lasztattak egy mástól, mi á kötelességes az érte
-lemnek.

IV. Ád tehát á Természet (hadd légyen ez egy za
-bolája kevéllységünknek) annyi Virtust nékünk, va
-lamennyi csak vétkeinkel tőr-elről való atyafiság
-ban lehet: Az értelem, á roftól való függésünket
á jóhoz hajtja és fordítja, és Béró sint úgy mint
egy Titus uralkodhatik ha akarja. Az á valmerő
-en meg átallódott kevély Lélek, mellyet borza
-dással semlélünk egy Katilinába, egy Dézi
-usba kellemetessé lessz, és egy Kurtziusban is
-teniné. Egy és ugyan azon egy nagyrá vágyást
össze-ronthat, vagy meg-habarithat, és sint úgy
formálhat egy bürgó Hazafit, Bátriótát: valamint
egy Hazaárulót és Bártost.

Ezt á világosságot, melly á mi Khaósunk
-ba fetétséggel vagyon egybe kötve. – kitsoda
fogja ezt külön választhatni? – Az Isten á mi Lelke
-inkbe.

Ellenlaë dólgol hasonlí példolat s munlá-
"lat hozzad-elé a' teremtetbe, és még az emberben is
el vejtett hasonlra egyesítsed; ha sintén költsönö-
"jön egyik a másiknak határiban esik is, mint egy
jól készített képben a' világosság és az árnyék; és
sintén sokfele úgy egybeu elegyednek is, hogy azt a'
határ nélt, a' hól a' Virtus végzödik, s kezdödik a'
Vétek, épre vemi semmi-képpen nem lehet.

Dolondat tévednek azért arra a' balgatag
vélekodésre, mint ha semmi Virtus és semmi Vétek
nem leme. Avagy azért hogy a' fekete és a' fejér
egybeu elegyedhetnek, által változhatnak és ezerfele
módon egyesülhetnek - tsak azért semmi fejér és
semmi fekete nem lesz é? - Kérdezzétek meg
önön fivetelet. Semmi sints világosabb, semmi
tisztább: azolat egybeu elegyitsed tsupán tsak idö-
"be és fáradságba kerül.

V. Szakasz.

Melly utállatos a' Vétek magába, és még is mint
tsalul-meg abba magunkat?

V. A' Vétek egy olyan undok és irtózatós ábrazatú

kép,

kép, hogy azt az embernek tsak látni-kell, hogy ipa-
"nyodjék tölle és gyülölje. De ha ezt igen gyakran
látjuk, meg esmérkedünk az ábrázatjával, a' melly
leg elöször fájdalmas lesz nélünk, azután fenaka-
"dásunkat gerjeszti fel, utólgára meg örelgük. De
hogy hol vesz a' leg félö, vagy leg nagyobb vétek-
ez még nintsen ki-tsinálva. Kérdezd, hol van épal? -
Sortba Tzédnál, Skótziaba az Orkadesekné, és
amott Grönlandiába Zemblánál, vagy Istenedd-
"ja-hól. Egy emberi Lélek sem valja meg, hogy ö
birná azt, a' leg felsöbb grádusban: mindenikaz
hiszi, hogy a' szomszédja vétkesebb mint ö maga.
Söt magak azok is, a' kik egyeresen annak lge
alatt laknak, vagy épen nem érzik annak dü-
"hösségét, vagy ugyan tsak nem valjak-meg. A' nép
kemény edett lakosi a' kegyetlen klimának azzal-
"lyát jónak, a' mi a' fejentsségesebb érzésü lelkeket
tsupa felintetével is borzadásban hozza.

VI. Szakasz.

Még is az Ég minden mi fogyatkozásink
mellett is gondoskodott a' köz-jóról, és még azolatis
erre a' fö célra tudja igazgatni. Melly kapnosen

vagynak ki

vagynak ki-aptva az indulatok és erőtlenségek min-
den féle állapotok köst.

VI. Minden embernek Virtusának és vétkeknek kellemi,
tevétnek uggyan a' leg felsőbb mértékben, de minde-
nikinek egy bizonyos grádusban. A' Selmának és
bolondnak is vagynak néha okos és jó történetei,
és maga a' leg jobb ember is mivel néha olyat,
a' mit utáll és meg-vét. A jót avagy rosszat da-
rabonként kivetjük mindnyájan, mert az ömön
fedetet vezérel vagy a' Vétekre vagy a' Virtusra.
Ki ki egy külömbs tétra töreledik; de az égnek
tétja csak egyetlen egy, és ez az egész. Ez uiasít
dik ellene minden bolondságnak és vakmeröségnek;
ő tanjael minden Vétetnek a' munkáját; ez adotta
minden féle állapotoknak fleutsés gyengeségeket;
a' Szűz Leánynak a' pemérmetességet, a' fő thspon-
nak a' kevélységet, a' fő embernek a' félelmet, a'
Vezérnek a' vakmeröséget, a' Királyoknak a' tépse-
lődést, és a' Kiz-negnek a' hitet. Épüli a' Virtusnak
tétjait a' hijábavalóságból, melly semmi más hasz-
not, vagy jutalmat nem keres a' dicsőreten ki-
vül, és ez épiti-fel a' Lélek' fülsségeire és hibáira
az örömet, a' békességet, és az embernek dicsőségét.

VII. Hakasp.

Melly haspos ez az el-optás a' Társaságnak.

VII. Az ég, melly egyik dólgot a' másikon tekeuta-
te, és ezt ettrá, amazt fólgáoá, amazt ismét jó baráttá
formálta, meg-hagyta mindenitnek, hogy a' máspnál
tereffe a' fegédelmet, mig az egyiknel erőtleusége,
erőssége lép mindenitnek. Hiányosságok, gyengesé-
gek, indulatok kötik egybe a' közönséges interesset
még jobban is, vagy tépik a' kötelet kellemetesebbé.
Az igaz barátságnak, egyenes kereteknek, és mind
azon érzéleny belső örömöknek, mellyek itt az élet-
re adattak, kell mind ezt köpörmüek; de u-
gyan ezektől tanúnunk le-mondani az élet'
végén ezen örömeiről és haspaeiről a' pere-
tetnek. Félig az értelemtől, félig a' tspa el-
-fogyatkától az erőtnek tanúljuk mosolyogva
el-fogadni a' halált, és tsendesen halni-meg.

VIII. Hakasp.

Melly haspos ez a' bölts el-optás a' magá-
nos személyeknek is külön külön, minden álla-

potban

potban és az életnek minden idejében.

VIII. Légyen Tudomány, pénz, vagy dicsőség a Bará„
„tjánk, fő indulatunk: egyetlen egyikünk sem ki„
„ván cserélni a Kompedjával. A Tudós boldog,
hogy bírgálja a természetet, a bolond felsültsés
hogy többet nem tud; a gazdag felsültsés a maga
bővségében, a szegény tsendes az Égnek gondvi„
„selésével. — Nézd, a Vadköldus tántzol, a nyo„
„morék énekel, a vétség egy Hérónak képzeli
magát, az álmodozó egy Királlynak, az ékel-
-kaló forma Chémista aranyásó reménységei„
„ben - a Poéta Músájával leg boldogabbak. —
Nézd, egy bámulásra méltó vigasztalás
követ minden féle állapotot, és mindenek
adatott egy közönséges jó barát-a kevélly„
„ség. — Nézd, mindenik idő-palástnak van
tulajdon indulatja, a reménység pedig együtt
vándorol velünk mindenütt, és nem hágyel
még akkor is, a mikor haldoklunk. - Nézd
-el a gyermeket! A' terméset jóltévő allo„
„tása pedig bőven meg-elégsik egy Zörgővel,

és örven

VIII. Szak. Erőtlenségek el-oszt. hasznos-indiv. 53.

és örvendez egy kis rongy bubának; - egyva„
„lamivel elevenebb-hasonló semmiség érdemü,
tsak valamivel lármásabb játék tölti bé gyönyö„
„rüséggel az ő ifjuságának esztendeit. Övek, or„
„dó pántlikák, tsillagok, és arany gyönyörködte„
„tik a férfit; és+ ~~róla lefordít~~ s egy imádsá„ [+: olvasó:]
„gos könyv a játéki egy öregnek. Ezekkel a
kitsinységekkel még mind olly igen édesdeden,
meg elégedve, és vidámon, mint amazokkal
előbb, fúrmyád-el végtére el-fáradva, és
az élet' nyomorúlt játékának itt a Vége.
Azon közben meg aranyozza a' vélekedés
változtatott sugárokkal ezt a tarka felleget,
melly napjainkat fépíti, minden hijjánosságá„
„gát a boldogságnak a reménység, és az
értelemnek minden erőssbáit a kevélység ki-pó=
= tolja; — ezek olly gyorsan épitnek, a milyen sé„
„bben a bé látás rontogat, — mind pünkösdi mo„
„llyognak tovább is az örök' gyöngyei a bolond„
„ság' poharából; ha egyik ki nézés el-enyészik, más
terem ismét elé, és tsak egyetlen egy hijába„
„valóság sem adatott kélünk hasznos kétkül.

Maga az

II. Lev. VIII. Szak. Az Ēr erötlen az Īn bölts.

Maga az önnön feretet lesz, egy Isteni eszközlés által mértékévé á bóldogságnak, mellyel á mások fogyatkozásait á tiéidhez mé„ „red. — Ezeket fontold meg és esmérd-meg, hogy néked mindenkor marad még ēgy vigasztalásod, tudnillik ez, hogy ha sinte az ember tsak ēgy bolond is, de az Isten ugyan tsak bölts.

III. Levélnek Foglalatja

Az Embernek Természetéröl és állapot„ „járól á Társaságra nézve.

I. Szakasz. Az egész Világ ēgy Társaságok alkot„ „mánnya. Semmi sintsen egyedül és tsupán tsak magáért teremtve, sem tsupán tsak ēgy másiknak á kedvéért. Az állatok ból„ „dogsága költsönös.

II. Szakasz. Az Értelem és Östön minden ma„ „gános Teremtésnek javára dólgoznak. Az értelem és Östön hasonlólag minden állatokb egyszersmind á Társaság javára is dólgoz„ „nak.

III. Szakasz. Melly sokra vissi az Östön á Tár„ „sasági közönséges bóldogságot, és melly sok„ „kal többre az értelem?

IV. Szakasz. Á Természeti állapotban gondolt Társaságokról. Az Östön tanitotta az értel„ „met á mysterségeknek és az igazgatás kü„ „lömbözö formáinak fel-találásában.

V. Szak

V. Szakasz. A' Hazai, v. Bólgári Társaságok ere-
-dete. A' Monárkhiának eredete. A' Patriárkák
igazgatása.

VI. Szakasz. A' Vallásnak és igazgatásnak erede-
-te az Önnön-szeretet eredeti v. fő öszönéből.
A' Babonának és Tirannismusnak eredete,
ugyan azon fundamentomon á félelemből.
Az Önnön szeretet bé-follyása á Társasá-
-gi köz-jónak elé mozditására és ki mún-
-kálódására. Az igaz Vallásnak és Igazga-
-tásnak elébbi fundamentomira lett vissza
állittatása. Elegyitett formái az Igazga-
-tásnak. Külömbözö formái mindeniknek
külön külön. Valóságos tzélja mindenik-
-nek.

Harmadik

Harmadik Levél.

Az Embernek Természetéröl és állapotjáról
á Társaságra nézve.

I. Szakasz.

Az egész Világ egy Társaságok alkotmánnya.
Semmi sintsen egyedül és tsupán tsak maga-
-ért teremtve, sem tsupán tsak egy másiknak
á kedvéért. Az állatok bóldogsága költsönös.

I. A' mellett maradunk mind ezek szerint hogy:
„A' Teremtö egy tzélra, de külömbözö Törvények
által dólgozik„ — A' meg áradott egésség minden
dühösködéseinek, á kevellység fenn héjjazó pompái-
-nak, á gazdagság szemtelenségeinek közepette
is tartsd szemeid elött ezt á nagy igazságot éjjel
nappal, különösön pedig, ha imádkozol, vagy pré-
-dikállasz.

Nézz körül az egész Világban, és veddész-
-re á szeretet láutzát, mi képpen köt-egybe min-
-dent á mennyen és földön. Nézd el á formáló
természetet, miképpen dólgozik ezen tzélra; egyes
átómusok egymáshoz mint hajolnak! — mint

mint vonja magához mindenik a máſikat, és mint vo-
-natkatik, úgy kéri alkotva és el mélláttatva, hogy minde-
"nik magához a közelebb valót ölelje magához. Nézd el
tovább a matériát, miképpen törekedik sok féle és kü-
"lömböző élettel fel-ruházztatva mind pünkösdi ugyan
azon egy közép pontra a tör boldogságra. Hé mikép-
"pen tartják fenn a haldokló plántát mind azt, vala-
"mi élettel bir; nè az is, a mi él, miképpen pünkösd-
-meg és mint lessz vipontag plántává. Minden el halo
tyétel mát tyételnek adjál matériájokat: (költözönyön
egy mát után fiojik bé az elö lehelletet és meg-halnak).
Víz buborék módjára emelkednek fel mind ezek, a ma-
"tériának tengerébül; fényjel pattanak, és vissza
tengerbe esnek vissza; semmi fintz idegen, minden
magához az egésznek réſze; egy mindenekre ki-ter-
"jedö és mindeneket fenn tartó Lélek köt egybe min-
"den valóságokat, a leg nagyobbakat a leg kissebbekkel
"kel, mindeneket mindenekkel; teremtette a barmot
az emberért, és az embert a baromért; mindenik
használ a többinek, és mindenik hasznot
vészen a többektöl; semmi fintz magához;
a láncz egy másból folly — és a hol el-
-végzödik - esmöretlen.

Dolond!

Dolond! avagy az Isten egyedül csak a' te boldog-
"ságodért, a' te örömödért, a' te gyönyörüdésedért, a' te
pompádért, a' te élemedért teremtett é? — Ugyan az.
a' ki táplálja asztalodra a' jó izü özet, hintette bé
olly könyörületlenség ezért az özét is virágokkal a' mezö-
"ket. Te éretted emelkedik é hát-fel a' levegöben, és
te éretted énekel é a' patsirta? — Örömmel engedteté-
"ti az ö énekét, ödön györsitja párnyait. Te éretted
fejti é a' fülemile nyájét? Az ö nyéstrémyének
szerelme és ömön el-ragadtatása eleventi az ö
énekét. A' távoli párja, mellyen pompáson
ül, meg aztorik a' gyönyörüségből és kevély-
"ségből a' rajta ülövel. — Egyedül tied é ez a'
mag, mellyel a' mezö tintetik bé? Az égi ma-
"darak el-jönek és ki-vésik abból tulajdon
részeket. Az arany esztendönek gazdagsága
"tása egésszen és egyedül tied é? egyik része
annak a' te munkás ökreidnek bére, és érde-
"mesek ök é fizetésre. A' dicsö ég, melly semmit
sem páut pénzedre, sem pedig nem fogadja a' te
mindenes dolgaid kevély Uradnak munkája után
él.

Tudd meg hát: a' Termésset meg optja
fedetét ömön gyermeki köt. Az a' bör, melly
most

most egy Monárkhát melegit, az elött egy medvét melegitett. Mikor az ember igy kiált-fel: Imé mindenek érettem vagynak! egy hizlalt lúd ezt feleli arra: Hé, az ember én érettem teremtetett!„ „És éppen ollyan igen messze kell lenni az értelemtöl annak, á ki azt hiszi 's gondolja, hogy mindenek egyért, és nem az az egy teremtetett mindenekért.

De tégyük-fel, hogy mindenkor á hatalmas uralkodjon az erötlenebbeken; tégyük-fel hogy az ember légyen ez á nagyobb Lélek és Tirannus mindeneken: de ugyan tsak Zabolát tud vetni á termésfet ennek á Tirannusnak is: Ö esméri egyedül á több Teremtményeki szükségeit és szenvedéseit, és egyedül néki kell-segitni azokon: mert, Vallyon á Sóllyom is, mikor á levegöböl sebessen alá tsap, meg illetödvén á tarka tollakon kedvezni fog é á Galambnak? – Bámúl é á Harkálly á repülö bogárnak aranyozott szárnyain? Avagy az öllyo gyönyörködve figyelmez é á fülemilének énekére? – Az ember pedig ki terjeszti gondasságát mindenekre: á madarak„ „nak adja tulajdon erdöit, rétjeit á barmok„ „nak, és vizeit á halaknak. Gondoskodni kénszeriti ötet némellyekröl á maga hasznа,

még többekröl gyönyörködése, és leg többekröl kevélysége. Mindenek táplálják magokat á kezéböl egy hi„ „jábavaló Gondviselőnek, és használják az ö pompájának mindenekre messze ki-terjedö szelidségét. Éppen azt az életet, á melly után ásitozik mesterségesen tanitott éhsége, éppen azt az életet óltalmazza az éhségtöl 's ragadozó állatoktól. Söt ö maga hizlalja 's vendégli azt az állatot, á mellyet önnön vendégségére ki jegyzett, és szerentsésse tészi azt mind addig, valamig annak lételének véget-vét. É szint úgy nem látja-el, és szint úgy nem-érzi elöre á tsapást, valamint az az ember kit á kedvezö Ég egy menkövedvér-le. Elöre ki vendégeskedte végsö lakadalmát életének; és meg kell halnod néked is, mihellyest bé-végzed te is vendégségedet.

Könyörületességböl tagadta az Ég-meg az oktalan állatoktól azt á hasontalan esméretet, hogy tudnának valamit elöre életek végéröl; az embernek pedig meg adta azt, de úgy, hogy maga ez az esméret inditná fel-ötet, reménlni á Halált abban á szempillantatban is, á mellyben retteg tölle. El-vagyon az óra elötte-rejtetve, és igy á félelem messze vettetve; közeledik az halál mind szüntelen, de ö nem gondolhatja még is soha,

hogy közel van már. Örökké tartó nagy tudá!
hogy az Ég ezt a gondolkozó'modját egyedül a gon-
"dolkozó Valóságoknak adta-meg.

II. Szakasz.

Az értelem és Öntön minden magának Teremtő
"nek javára dolgoznak. Az értelem és Öntön minden
állatokba hasonlólag dolgoznak a Társaság' javára.

II. Tudd-meg, hogy minden, valami csak értelmet vagy
öntönt nyert, olyan erőkkel bir, a mellyek néhi leg
hasznosabbak. Ezeknek vezetések pedig közelebb
minden a boldogsághoz, és lépen ki-rendelve ta-
"lálja az ehhezőket a maga tréjára. — Ha a tollyes
öntön egy csalhatatlan Vezér, mi fülsegelnék
"ük oktalan egy Bajára, mi fülsegel egy Conci-
"liumra? — Az értelem bár akár mellyallal
"mal it, de felette igen hideg és érzéketlen, nem
sokat gyötri magát a fölgálattal, vagy csak akkor
fölgál, mikor arra reá készerittetik; el-várja,
míg hívjuk, és még akkor sem mindenkor jő elé
a segedelemmel: de a hivséges öntön örömest
és önként jő, bátorságos, ha sem meggyen i-
"gen messze, de a nélk mindenkor pont fölrént ta-
"lálja,

találja, (míg az emberi értelem mindenkor
vagy igen messze megyen, vagy csak körüdenér)-
és bátorságos s bizonyos a gyors természtet
által mindenkor el-érni azt a boldogságot,
melly után a lassu értelem hijában kelleng.
Az Öntön állhatatlan és mind végig fölgal,
az értelem soha sem hossalon; amannak e-
"gyenetlen kell mennie, é pedig gyakran ebbé
"vellyedik. Kézdd-el ezek fejeint a mozgató és
mérséklő erőt, a melly két különös erő az
emberben, az állatok' természtében pedig egy
erővé vagyon egyesitve, és emeld' h a tehe-
"ted azt, fellyebb az értelmet az öntömél: ebben
Istent igazgat s uralkodik, amabban az em-
"ber.

Ki tanitotta a mezei' és erdei' népeit,
ott hagyni a mérget, és ömön eledeleket ki-
-keresni? Ki tanitotta őket a Viz-dühössége
és fölvéptek ellen őrizkedve épitni a habokra,
vagy boltot hajtani a föld alatt? Kiadta
a Télnak, hogy ő minden fegelet-mérék és

linéa

lineá nelkül olly egyenes paralellákat vonjon,
mint egy Móávre? kitsoda útasitja a gőlyát,
hogy mint egy második Kólumbus égegen ége-
"let és esméretlen Világokat kereséen-fel? ki-
"tsoda hivja-egybeu az ő gyülésekre? kitsoda jegy"
"zi-ki a napot az el-indulásra, ki állitja őket
hádi rendbe, és kitsoda mutatja az útat?

III. Szakasz.

Milyen sokra visi az öntön a Társasági
közönséges boldogságot; és melly sokkal többre
az értelem?

III. Az Istен vetette-meg, a' termésetébe mindeu va-
"lóságnak, amak boldogságának fundamentomát, és
ő fabott illő határt annak: de, mivel egy egésset
teremtett, hogy ezt az egésset boldogitsa. költsönös für-
"segelen s fenntartásra sokon épitette-fel a költse-
"nös boldogságot. Igy fallyt mind kezdetétől fogva tovább
tovább a' leg elsőt el-kezdett rend, és ugyan azon egy
láncz kötötte egyben teremtést a teremtéssel, embert
az emberrel. Mindenbe valami tsak él, valamit

a' mindentél-

a' mindent éltető levegő be-fog, vagy a' mi az egész
levegő üregben lélegzel. vagy a' mélységekben ús,
vagy a' földet el-boritja, mindenbe a' terméset táp-
"lálja az élet' láugját, és érleli a' gyümöltsöző
magokat. Nem tsak az ember hanem minden valami
vándorol az erdőkön, vagy az égen repül, vagy ús
a' vizekben, fereti önön magát, és nem egyedül tsak
magát, hanem mindenik külömbözö Nem hivén a' má-
"sikkal egyesülni. A' Párosodásnak tüze nem vég"
"zi be a' gyönyörüséget, mindenik fereti magát
karmedzésben önön maradékiban. Igy gondol"
"kodik baromm, madár és minden törös kitsinye-
"iről; az Anyák táplálját, az Atyák óltalmat,
"ták őket. Tsak akkor, mikor majd az Isszabb
"ak az öregeknek tartósságok és gondviselé-
"sek ebből ki botsátnak, tsak akkor járja-
be-leg elébb a' levegőt tsak akkor vanvé-
"ge a' gondosság Öntönének. A' láncz fel-
-öldódik, minden ujj egyben kötetésbe-
"rel és egy ujj szerelem s ujj nemzetség kö-
"vetkezik az elsőbb helyében. Az erőtelen
emberi Nemzetnek hosszabb s tovább tartó

gondosk

gondoskodásra van fükſége, ez á tartóſſabb gondos-
„ſág tartóſſabb kötelet is köt. Á meg-fontolás és
értelem még erőſſebben kötik egyben őket és az önnön
hafonnal ki-féleſitik á ſzelmet is. Mi válaſztás-
„sal kötjük egybe magunkat egy máſſal, és á
Simpatia által lángolunk egy másért: á Vá-
„laſztás és á Simpátia kellemetesen nyájasko-
„kodókká, 's állhatatoſokká téſznek; minden
Virtus alkalmatoſſágot talál magának min-
„den indúlatban. mind újjabb újjabb fükſégek,
újjabb ſegedelmek, és újjabb kéſſégek fülettet-
„nek, mellyek á költſönös jó akaratot, 's köz
bóldogságot á Szerelem fólgálataira épi-
„tik-fel. Mindenkor á ſzerelem tartja-meg á Gyer-
„mekeket, ſzint úgy azokat á mellyek elébb, mint
azokat á kik kéſöbben fületnek. Egy fel-neve-
„kedett az Iſjabbakat, egy kéſz emberré lett az
öreg füléket. Az Iſjabbak látták, mikor még
alig értek vala-meg egéſſen tellyes emberekké,
azokat, kik nékik az életet adták vólt, ſege-

„delem

delem nélkül. Á viſſá emlékezés és előrené-
„zés kötelezte őket á tartozó költſönös viſſá fól-
„gálatra; az elſöbb viſſá mútatott nékik önnön
gyermekſégekre, á máſik előre jövendő vénſé-
„gekre, és á gyönyörüſég, háládatoſſág 's re-
„ménység egybe ſummázott erővel terjeſztették
fünftelen tovább tovább az önnön haſznot, és
az emberi Nemzetet meg-tartották.

IV. Szakaſz.

Á Terméſzeti állapotban gondolt Tárſaságokról.
Az öſztön tanitotta az értelmet á meſterſégek-
„nek, és á Tárſaságok külömböző modjainak
fel-találásában.

IV. Ne hidjétek az emberek felől, hogy ők á
Terméſzeti állapotban tſak vaktába tevelyeg-
„tek vólna; á Terméſzet állapotja az Isten Or-
„ſága vólt. Az önnön ſzetet és Tárſasági
á Világgal kezdődtek; egyeſſég vólt á köte-

„le minden

le minden dólgoknak és az embereknek.
Akkor nem vala még semmi kevélység, nem
valának mesterségek, mellyek a kevélységet
támogattál volna; az ember félsel járt a bar-
"mok között, és meg-ostatta velek az árnyé-
"kot. Egy volt az asztalok, egy volt az ágyok is,
semmi öldöklés nem ruhásta, semmi gyilkosság
nem táplálta őket még. Ugyan azon egy nagy
Templomban a' vissz-hangos erdőben énekletek
a' Dicséretet mindenféle fúvattal biró Valósá-
"gok az ő kis Istenének. Azon oltár előtt, mellyet
semmi vér nem mosdhosított, semmi arany nem
ipesézett, áll vala az ártatlan áldozó Pap,
fegyötelen és semmi vér nem ontva. Az Egnek Bir-
"rogátiója a közönséget meg-tartá volt, és az
embernek méltósága ugyan az igazgatás, de ki-
"mélve s kedvesve. Ah be kevéssé maradt a kö-
"vetkező időkben az ember hív és hasonló magához.
Ez a' meg fojtogatója, és ez a' kopasója az —
Élők' felkerepelnek; ez az Ellensége a' Terrné-
"petnek, ki a közönséget nyögett és sóhajt hall-
"hatja

hatja, meg fojtja minden nemeit az állatok-
"nak, és a' tulajdon magáét el-árulja? De érde-
"melt nyavallya követi a' telhetetlen tékozlást, és
minden halál koppu állót fül magáért. A' dühöj-
"ködő indulatok emtél a' gyilkosságnál kezdődtek-
-el, és az ember ellen a' leg kegyetlenebb állatot,
az embert állitották fenibe.

Vizsgáld-meg ätet, mikéut emelkedik-fel a' Ter-
"mészeti állapotból a' mesterségekre. — Akkor azér-
"telemnek a' vala a' kötelessége, hogy kövessé az
öktöt, és a' Természet' fóratja igy szóllott az em-
"berhez: — Menj, és végy tanúságot az állatoktól;
hódd mutassanak a' madarak táplaló eledelt né-
"ked mellyet a' tserébe fedem; tanúld-meg a' barmoktól
esmérni a' mezőnek plántáit; tanitsanak-meg a'
méhek az épitő mesterségére; tanúlj pántsai a'
Varrondoktól, és fóni a' Selyem bogaraktól; a'
kis Hantiluspól hajókázni, vinni a' féles eve-
"zőlapátot és a' felet fel-fogni. Keresd ö
nállóll egyszersmind mindenféle különböző
formáit a' Társasági egyben kötteténck, és

végy Tudo-

végy Tudományt onnan, az emberi észelem tökélle-
"tesítésére. Hész itt épületeket és Városokat a föld
alatt, amott a hajladozó fákon lak hellyeket a
levegőben. Tanúld-meg mindenik kit népnek ozel-
"mésségét és Politiáját; a Hangyáknak kör tár-
"sasokat és a Méhek Monárchiáját esmérni;
tanúld-meg mint adják ki mindenjájan min-
"den gondolatjaikat a kör-tárba, és mellyik
lárma és Zenebona nélkül élnek az Anárchi-
"ában; állandóul és fáradatlan, jóllehet egy
Királlynak az igazgatása alatt, mindenik a ma-
"ga külön és tulajdon kamarátskáját épiti,
és ömön tulajdonát maga birja. Vedd épre
mellyváltozhatatlan Törvényekt tartanak fenn
minden Társaságokat; Törvények a mellyek olly
böltsek, mint maga a Természet, és olly állandók
mint a fátum maga. Hijában fog a te értel-
"med fáinabb fövevényt fogni, az igazságot az
igazság' törvényeinek hálójában keverni, és
a felettébb való kemények ség által igazsággá
"lansággá temi az igazságot magát is: minden

- kodigen

kor igen erőtelen lessz az a fövény az erőssek-
"re, és igen kemény a gyengébbekre nézve.
De menj, és uralkodjál a' pereut a' föbb min-
"den Teremtményeken; hadd hozzanak illyen
Törvényeket a' böltsebbek a' többeknek; és essen
a' mesterségekén, a' milyeneket a' tsupa ösztön
is tudott elé-mutatni kolonártasd Monárchiává
ötet a' többek által, vagy imádtasd, mint egy
Istent!"

V. Szakasz.

A Hanai v. (Civilis)- Polgári Társaságok' eredete. A' Monárchiának eredete. A' Patriár-
"chák' igazgatása.

V. Igy pöllött a' nagy Terméset: az engedelmes
fiúi ember fejet hagyott. Most már Városokat épül-
"tek, és Társaságok állottak-fel. Itt egy kitsiny
Státus állott-elé; és a' szomszédságban ha-
"sonló esztöről által egy másik emelkedett fel,

és fedett

és peretet vagy félelem által az elsőbbhöz tsattolta
magát. A mit ott, a hol pebb terhek hajtottak-
-meg az élő-fákat, és ott, a hol a nagy haboktip-
-tább patakokban follytak, az hadakozás elpré-
-dált, azt a kereskedés vippá-adta, és a ki mint
ellenség úgy jött, akként tért majd vippá mint jó
barát. Társalkodás és peretet még erőssebben kö-
-tötték együvé az embereket, mivel a szeretet,
szabadság, és a Termépet vólt Törvények. Igy
állottak-fel a Státusok: a Királlyi név nem
vólt esméretes mind addig, valamig a köz hapon
az Uralkodást egynek adta. Egyedül a Virtus
(melly terjeptette a bóldogságot a mesterségekbe,
vagy forditotta-el a kárt a fegyverekben) tette
azt, a kinek a fiak mint Atyának engedel-
-meskedtek Fejedelemmé és Attyává a Népnek.

VI. Szakasz.

Az igaz Vallásnak és Igazgatásnak eredete
a peretetnek eredeti fő öptönéből. A Dabonának és
Tirannismusnak eredete ugyan azon fundamen

tomból,

tomból, a félelemből. Az önnön peretet bé foljása a Tár-
-sasági köz jónak ki munkálására elé mozditására.
Az Igaz Vallásnak és igazgatásnak előbbi funda-
-mentomra lett vippá állitása. Elegyitett formáiaz
Igazgatásnak. Külömböző formái mindeniknek külön kü-
-lön, Valóságos szélja mindeniknek.

VI. Eddig elé minden Pátriárkha, Királlyává,
Papjává, és Attyává vala koronáztatva a Termé-
-pettől a maga nevekedő Státussának. Mint második
gondviselésher úgy ragaszkodnak vala ezek ő hozzá.
Szemei Törvények, és nyelve Órákulumok vólt. A tsudá-
-latos barázdákból eledelt hivütt-elé nékik; tanitotta
őket a tüznek parantsolni, meg-zabolázni a habokat,
a méllység tsudáit ki-vonni az örvényből, avagy
a Sajt az Egről alá-hozni a föld simére. Mig
végre ezek őtet, a kit mint Istent tiszteltek, majd a
Vénség alatt meg hajolni, el-erőtelenedni és meg-
-halni* látták és sirattak. Ekkor néztek vippá Atyá-
-ról Atyára, egy leg első fő és nagy Atyára bök-
-kentek, és ezt a leg elsőt imádták. Vagy talám

valamelly

* mint em-
-bert

valamelly egyenes és együgyü pájról pájra való
adás is hozta bé ezt a hitet, hogy emel a mindennek
Eredetének kellett lenni, és paládatlanúl jöni alá
Atyárúl fiura; — egy a maga Teremtményeitöl
egésszen külömbözö Teremtöt elmérének-meg, és
az együgyü józan értelem joha sem keresett
többet egynél. — Mineklötte még meg nem fakadtak
"ta a' jádzi elméség az állandó világosságot, lá"
"tá az ember az ö Teremtöjével egyetemben hogy
minden jó vólna; — mégyen vala a gyönyörüség
pállyáján fenbe a Virtussal, és egy Atyát esmér,
mikor egy Istent esmér meg. — A' feleletet vólt el
"ed az ö egész hite és egész engedelmessége; mert
a Terméset semmi Istenü jujról nem tud vala
az emberek között; ingyen sem gyanithat va"
"la semmi rosszat az Istenbe, és egy fövalóság
alatt nem ért vala egyebet semmit, hanem egy
leg föbb jót. Az igaz hit és igaz Hazafiságra"
"Zen fogva mentek; ama nem egyéb vala, hanem
az Istenedet, é pedig nem egyéb, hanem az embe"
"rednek felesége.

Ki tanitotta

Ki tanitotta leg elébb a Rabfélgaságára
Keserittetett Lelkeket és Usurpált birodalmakat
arra az utállatos hitre, hogy Istak teremtettek
egyént; erre a kevélly kivételre minden Föd"
"vénnyei alól a Terméshetnek, hogy a Világot fel
fogassák és Teremtöjének ellenére tömlöcjenek?
Ezáfak tette a' leg elsö hódoltatást, és ez a' Hó"
"doltatás adta a Födvényeket; mig a' babona és
vak hit a' Tirannust tiszteli tanitotta, ak"
"tán a' Tirannismust vele meg-osztatta, majd
melléje állott, és a' Győzedelmeskedö Istenekre
a' fobbágyokat Rabfélgáklá változtatta. — Ez
ez — é' tanitatta a' villám' láng'jai, és meny"
"dörgésnél ropogási között, mikor a' hegyek
tántorogtak és nyögött a' föld. egy látha"
"tatlan és az embereknél sokkal hatalmasabb
Istenség elött meg hajolni az Erötelenebet
és a' kevélyebet imadozni! E' látott a'
meg nyilatkozott Földböl, és a' Nappal tépett
fellegek közzül Dorombéli ellenségeket fel,
és Istenekat pállani alá — és e' helyhez"
"tette amabban a' bodzafás ifonyuságnak, e"
"zekben a' boldogságnak lakhellyeit —. Féle"
"lem fiul

lem fiul

lem fülre az ö Ördögeiket, és gyenge romény
ség az ö Isteneiket — azokat á vesre hajló és
semélly válogató, állhatatlan, indulatos, és igaz
„ ságtalan Istenecket, kiknek tulajdonságaik, di
„ hösség, bapmállás, avagy tüz valának; - al
„ lyan Istenecket, á milly enelet az Ostobaság
lelkei ki gondolhattak, és á Tiramusok, á
kikhez ezek hasonlók valának képzelhettek.
Ott lett á burgérság és nem az emberi sége
„ tet Vezetöjé; és á Bakol á megvetésre,
az Eg á kevéllységre épitteténeb fel. - Most
már nem elég penteknek tettetnek az Eg
bóltozati nélkül; az öltárok márványá
lettek, és füstölögnek á Vértöl — már meg
kóstolta az áldozó Pap az állatok húsát,
és meg-festötette még azon felyül á maga
haragos és kegyetlen bálványait ember vér
„ rel; ö veszettette már á Világot menydö
„ géssel, mellyet az Eg egyedül magának tar
„ tott vált —. Az Istenekét vette Földo fogyatko
-fel örmön ellenségei ellen.

Igy viszi az

Igy viszi az örmön feletet az embereket
fabados és tilalmas útakon Hatalomra, nagy
„ ra vágyásra, nyereségre, bujaságra. És eppen
ez az örmön feletet jesi mindenikbe á fuma
mentonásá amak, á mi rékie határt sab
az Igazgatásnak és Törvényeknek. Mert ha
azt akarja egy, á mit á többek akarnak,
mit tehet ostan egy akarat, á mellynek min
„ den más akaratok ellene vagynak? —
Mi képpen fogja azt meg-tudni ödözni, á mit
tülle alvása vagy vigyázása közben egy
közelebb el lophat, egy ékessebb el ragadoz
„ hat? — Örmön bátorsága sab határt szükség
eppen szabadságának, és mindenjáan egye
„ sitett erövel kéntelenittetnek meg ödözni azt,
á mit el vesni mind eggyen eggyen födelek
„ nek. — Igy tanultak magok á Királlyok,
á Virtusra örmön magok általmaszhatása
által rá keszerittetve igazságot, jóságot,
és felidséget. ——

Az örmön

Az ömön feletet el-hagyja á pállyát á mellyben
külömben bé-lépett vala, és ömön boldogságát
á kis boldogságban találta-fel.

Ebből költ-fel á tanult fő, vagy á neme-
"jen érző fiv. egy követője s képe az Istennek,
vagy egy Barátja az Isabrelnek, egy Költő v.
Bátsóta, ygyan á hitet és erköltsi tudományt,
mellyet á Természet adott vólt, vigyent feleleve-
"niteni s elé-állitani. Csak annak régi világo-
"ságát gyüjtotta ujjonnan-meg, és semmi ujjat
nem. Rajzolta az Istennek, ha ollyan képet nem.
leg alább árnyékát; tanitotta á Népet és ki-
"rályokat valóságos használására á hatalom-
"nak, tanitotta, mint kelljen annak kényes
hurjait sem felette alupélonyos sem felette
keménygen fel-húzni; egybe-foglalta á kisebbe-
"ket és nagyobbakat ollyan tökélletesen hogy
egy tlan egyetlen egyen esett csapásnak
mind á többeket is érni kellett; mig azala-
"tsonos haugzó ömön hangos keresés.

egy jól

egy jól elegyitett és rendelt Státusnak hár-
"monizáló müfikáját fülbe elé. – Egy tetek
á Világnak nagy Harmoniája, mellyá ellól
"gatnak rendéből egyesüléséből és fölöl-
"letes öffe-illéséből vészi eredetét: á melly
"ben á kitsiny á nagyal, az erőtelen az
erőssel allottatott, á fölgálatra-é nem á
fenvedésre, az erőssitésre és nem á gyen-
"gitésre; mellybe minden egyes annál
hatalmassabbá lessz, minnél fürfége-
"bb á másiknak; abban á mértékben
lessz maga boldoggá á mellyben más-
"kat boldogit; és á melly barmot, embert,
Angyalt, Fölgát, Urat és Királlyt egy
kis pourba öffe húzva egyesit.

Az igazgatás formáin vesekedhetnek
á bolondok; de leg jobbik az, á mellyet leg
jobban follyatnak. A' Hit' agazatai felett á
vak bürgök, kik semmi türedelemről tudni nem
akarnak, tsiwakodhatnak; az, á ki helyesen él,
nem hi-

nem hihet hellytelenül. A' hitben és reménységben
a' Világ nem fog soha meg-egyező lenni, de az embe-
-ri szeretetre minden emberek kötelesek: mind
annak valami ezen nagy tzélnak ellene mond,
hazugságnak és tévelygésnek — kell lenni, és
mind az, valami az embereket böldogitja
vagy jobbitja Istentől vagyon.

Az ember úgy él, mint a' nemes szöllő vesz-
-szö, támogattatva: az erő, a' mellyet nyér attól a' se-
-gitségtől támogatástól jö, a' mellyet ö maga ád más-
-nak — Úgy fút ö mint a' Plánétak, önnön ten-
-gelye körül, és egyszersmind el-járja a' maga ke-
-rületeit a' Nap körül is. Igy visik két egyező
östönök az ö Lelkét, az egyik egyedül ö reá,
magára tartozik, és a' másik az egészre.

Igy láutzolta az Isten és a' Természet egy-
-be az egészet, és az önnön szeretet a' tsupaha-
-pon szeretettel igy tette egyarányuságban, sőt
ugyan azon egygyé.

Negyedik

IV. Levélnek Foglalatja.

Az Embernek Természetéről és állapotjáról a' bóldogságra nézve.

I. Szakasz. A' bóldogságról való tsalárd avagy üres kejzeletek, mellyek közönségesek rész szerint a' Filosófusoknál, rész szerint a' köz embereknél vissá vettetnek.

II. Szakasz. A' bóldogság minden embereknek tzélja, és mindenek el nyerhetikazt. Az Istenazt akarja, hogy a' bóldogság egyenlő légyen, és e' végre Társaságinak kell lenni annak; mivel a' magános bóldogság a' közönségestől függ, és mivel az Isten nem különös hanem közönséges Törvények szerint igazgat. Mivel a' Társasági rendért, nyugodalomért, jól lételért szükséges, hogy a' külső jók egyenetlenül légyenek ki osztva, innen a' bóldogság nem is áll azokban. De ezen egyenetlenség mellett is a' bóldogság egy mindenekkel köz egy formaságban áll, mellyet a' gondviselés két fő indulatok u. m. a' reménység és félelem által tart fenn.

III. Szakasz. A' magános Személlyek bóldogsága, a' mennyiben az a' Világ' el rendeltetésével meg állhat, miben áll? Az ártatlan és derék embernek itt elsősége van. Az a' tévelygés, melly szerint sokan a' Virtusnak tulajdonitják azt, a' mi tsupán természeti v. szerentse történet, ellenkezik a' józan okossággal.

IV. Szak.

IV. Szakasz. Az olnak bolondságok, a' kik az kívánnyák hogy az Isten a' maga közönséges Törvényeit, ma-
" gamos személlyek kedvéért megváltoztassa.

V. Szakasz. Mi nem határozhatjuk meg, kik légyenek a' Virtusosok, de akár kik légyenek, azoknál kell lenni a' leg boldogabbaknak.

VI. Szakasz. A' külső jók nem tulajdon képpen való ju-
" talmai a' Virtusnak, sőt gyakorta azzal együtt meg
jelen állhatnak; - leg alább károsok és veszedelme-
" sek annak. De azok Virtus nélkül nem is tehetnek
senkit boldoggá, mert a' boldogság nem áll a'
Gazdagságban, Hivatalban, Rendességben, Nagyság-
" ban, Bitósságban, és hirtelen Talentomokban.

VII. Szakasz. A' Virtus egyedül téssi a' boldogságot. Ennek tárgya közönséges, reménysége örökké való. - A' Virtusbeli tökéletesség és boldogság hár-
" móniában vagynak a' gondviselés' rendeléseivel
ez életben - meg nyugodásban és engedetmes-
sége - adásban a' gondviselés' akaratjá-
" val, ebben és a' jövendő életben.

Negyedik

Negyedik Levél.

Az Emberek Természetéről és állapotjáról a' boldogságra nézve.

I. Szakasz.

A' Boldogságról való szabad képzeletek, mellyek közönségesen részint a' Filósofusoknál, részint-
" ként a' köznépnél, meg találtatnak, le vontatnak.

I. Óh Boldogság! Tzélja és tárgya a' mi lé-
" telünknek! Jó, gyönyörüség, - nyugodalom, meg
elégedés - vagy akár mi légyen is a' te neved:
az a' valami, a' mi után mi meg fáradunk nélkül
fohajtunk, a' miért vesszük-el az életet, vagy
meg hatni bátorkodunk; a' mi hozzánk minden-
" kor olly közel, és még is olly igen távol van,
és a' mit a' Böltsek keresztelve látnak. Men-
" nyei magról való Bánata! hatsz a' földre
alá estél, tehát mondjad, mellyik halandó
földön nőssz te? ki nyitod e' vallyon a' te
képességedet egy Udvarnak erőtelen fogá-
" saiban, vagy a' gyémántul tört láng[o]ló
tekintet' mélységeiben? A' Parnassusi bo-
" rostyán

rostyán kopodubau egyjütt faggatnal's kötörnel
e' a lezek-tégedi? avagy a'vérengező harcme„
zőn aratnal e'? — — Hol-nő ő, hol nem nő ő?-
Ha a'mi munkálódásunk hijába való, a'mive„
„lést kell vádolnunk és nem a' földet. Igaz-ból„
„dogság semmi kötnyékhez nem kötteteti; meg
kell találtatni annak mindenütt, vagy sohol sem
kell lenni, mert nem meg-váróratható. de
mindenkor szabad, kerüli a' Monárchát, és te
nálladd lakul's mulatsz ők-tsendes Musa!

Kérdezd-meg a' Tudósokat, melljik út vezet
ő hozzá? — A' Tudósok valok: ez azt akarja, hogy
az embereknek fölgálnia kell, amaz azt, hogy
kerülni kell őket és szaladni töllök: némellyek
a' munkásságban kellyeztetik a' boldogságot,
mások a' heverésben, amazok gyönyörüségnek
nevezik azt, ezek meg-elégedésnek; némellyek a'
baromhoz alá süllyedve, úgy találják, hogy a'
bűja gyönyörüség kimolha végzéről; az Istene„
„kig fel-emelkedtek azt bizonyitják, és erőssitik,
hogy még a' Virtus is hijába való — tsupa
vesztségből mind a' két leg félső's ellenkező

véleködéshe

véleködésbe esnek, és vagy mindent hijnek, vagy
semmit sem. — A' ki a' boldogságot igy irja le,
hát mond e' az többet, vagy kevesebbet emél: hogy
a' boldogság, boldogság?

II. Szakasz.

A' boldogság minden emberektnek kivéljá, és
mindenek ebnyerhetik azt. Az Istennek azt akar„
„ja hogy a' boldogság egyenlő legyen; és végre
Társaságinak kell lenni annak, mivel a' magá„
„nos személlyek boldogsága a' koronfegoktól
függ; és mivel az Isten, nem különben hanem
koronfeges Törvényel jelent igazgat. Mivel
a' Társasági rendért ugyis áldozatot és jól
lételét kürfeges, hogy a' külső jók egyenlet„
„nül legyenek ki osztva, imen a' boldogság
nem is áll azokban. De ezen egyenetlenség
mellett is a' boldogság egy minden emberre kis
egyformaságban áll, mellyet a' gondviselés e'
lét fő indulatok. u. m. a' rendetlenség és fé„
„lelem által tart-fenn.

II. Válasd a' Természet' állyát és azerkölcs
véleködéseket' ösvényit hagyd Da. Minden féle
állapot

állapot el birhatja, és minden féle fő meg fogha-
"ja ki boldogságát; a boldogság javai nyilvá-
ságosak, és ezzel semmi felső vagy felettemes-
"sé vitt véleked[illegible]ben nem állnak; csak helyesen
kell az embernek gondolkozni, és jó érzéssel
birni. Bánapolyon akár ki a mennyit tetszik,
a több jók ki osztásában való különbözésen,
elég az, hogy az egésséget értelem és a közön-
"séges nyugodalom mindenek között ki osztatott.

Emlékezzél meg éh ember: „A közön-
"séget fő ok nem czélra hajló, hanem közönséges
Törvények szerint dolgoznak," és azt, a mit mi
boldogságnak nevezünk nem engedi sohasem
egyetlen egynek a birtokában állani, hanem
mindenekében. Magános személyek csak egyetlen
egy boldogságot sem találnak, a mi valami
czélban és értelemben az egésznek boldogsága
"hoz ne hajolyon. Csak egyetlen egy tengeren
uton álló Hajónak is, csak egyetlen egy tevékeny-
"ség-el dühösködő Tíramust is, csak egyetlen egy
Remete is a maga barlangjában egyedül
csak magával sincs meg elégedve, nem tsak"
„de, és nem

det, és nem elég magának. Az, a ki leg inkább
akar látatni, mintha az emberelet terhétől,
gyötrelmétől, keresi még is egy bámulót, v. kivánt
egy jó barátot magának. – Minden gyönyörüség
el enyészik, minden dicsőség füstté válik, elvész,
mihelyst azt elvesszük tőlle, a mit máshoz érez-
"nek s gondolnak. Kinek kinek vagyon önön ré-
"sze, és a ki többet kivánt, ugy fogja találni, hogy
a gyönyörüség sélig sem fizeti ki a fáradságot.

A leg főbb törvénye az Egésznek a Rend,
és ha ez ki vagyon tsinálva, tehát némelly el-
"nek nagyabbaknak, gazdagabbaknak, és böl-
"tsebbeknek kell lenni másoknál; de a ki ebből
azt akarná ki hozni, hogy ezek boldogabbak,
az illyen, minden józan és egésséges értel-
"met meg-sértene. Meg-adjuk mindnyájan,
hogy az Egy személy válogatás s' szépre
hajlás nélkül való minden embereket i-
"rant, ha ezek a boldogságra nézve mind-
"nyájan egyenlők; Ugy de költsönös jól-
"lések nevelik ezt a boldogságot; az e-
"gész természet' különbsége tartja fenn bé-

Egészb

kességben az egész természetet. Állapot és környül„
„állások itt semmit sem-tsinálnak-ki: á bóldog„
„ság éppen az á Jobbágynál á mi á Királlynál,
éppen az annál á ki el á segedelemmel, mint
annál á ki azt adja; éppen az annál á ki jó
barát, á mi annál á ki rá talál á jó ba„
„rátra. Az Ég minden tagjai által az egész„
„nek egy köz bóldogságot lehell mint vala„
„melly közönséges lélek. De ha ki ki á peren„
„tsé ajándékit egy forma mértékben birná,
és ha ki ki hasonló vólna á másikhoz; nem
ellenkezésbe kellene é jönni mindeniknek?
Ha azért el vólt pánva előre á bóldogság
minden embereknek, tellyes lehetetlen vólt
az Istennek á külső dólgokban hellyhez„
„tetni azt.

Akár melly különbözőleg oppa is-ki
á perentse maga ajándékit — és nevezzünk
bár némellyeket perentséseknek, másokat
perentsétleneknek; de ugyan-tsak egyenlő
„nek fogjuk

nek fogjuk találni az Égnek mérö serpenyőjét,
mihellyt azt is fontolóra véppük, hogy ehez á
reménység, amahoz félelem tsattolta magát:
Nem á jelen-való jó vagy jáj tsinálja-ki az
örömet vagy kétségben esést, hanem egy jobb
vagy roppabb jövendőnek á Várása.

Óh földnek fiai! még is mind tovább
tovább törekedtek é hegyeket tornyozni á
hegyekre és az Égbe hágni-fel? — Az
Isten még most is neoetve nézi á ti ha„
„pontalan munkátokat, és á dühösködőket
bé-temeti á halmok alá, mellyeket önnön
magok tornyoztak.

III. Szakasz.

Á magános Személlyek bóldogsága,
á mennyiben az á Világ el-rendelésével
meg-állhat, miben áll? Az ártatlan és de„
„rék embernek itt elsőség e van. — Az á té„
„velygés

velygés, mely feréut fokau a Virtusnak tulajdo-
"nitjak azt, a mi [illegible] tsupa termese-
"ti vagy feleutse történet, ellenkezik a józan
okossággal.

III. Tudjátok meg, hogy mindeu jó, valamit ma-
"gáuos személlyek hasnálhatnak nyerhetnek;
vagy valamit csak az Isten és Terméset tsupán
az emberekuek sántak-el, mindeu gyönyörkö-
"dése az érzékenységeknek, mindeu öröme az
értelemnek e három fórban vau ki-téve: Egés-
"ség, Békeség, és Terméset-szükség. De az
Egésség egyedül-tsak a mértékletességgel áll-
"hat fenn, és a Békeség, óh Virtus! a béke-
"ség egésszen te hozzád tartozik. Jók vagy
"fok el-nyerik a feleutse ajandékit; de a gono-
"fok leg kevesebbel kötelesek meg azokat, mivel
rosz módokat fel-ki-meg. — Mond-meg, azok kö-
"zött, kik hasnot, vagy gyönyörüségeket keresnek.
melyik tipusu többet a kotzkára, az é, a ki
igasságtalan, vagy pedig az, a ki igasságos
eljárást választ? Melyiket veti-meg avagy
fánja intább az ember, a feleutés gonosz-
"ságot é

ságot é, vagy pedig a szerencsétlen virtust? —
Minden hasnos valamit a feleutséltetett gonosz-
"ság nyér. együtt vévé ő tsak egy valami, a mit
a Virtus kerül s megvét, és ha sintse a gonosz
mindeu kivánva kivánt jót s feleutsét elér is,
de egynek a hüjával kell nélkü ugyancsak
maradni, emnek a hüjával tudniillik, hogy jó"
"nak tartassék.

Óh melly valók az igasságtan, és az Isten-
"nek a földre nézve tett egész intézetében, a kik
azt képzelik, hogy a Bonasságnak jó feleutse,
és a Virtusnak feleutsétlenség lenne ki-jegyezve
és el-pálva! — A ki a nagy intézetet egy tip-
"tában látja, és lépétit ahoz legtökelletes-
"ebben alkalmaztatja — az esméri a boldog-
"ságot legjobban, és a leg boldogabb a világ
lenni! — Minden Bolondok egyedül
tsak azért nevezik az emberséges embert
feleutsétlennek; mivel ötet rossznak, vagy
allyan történetek érdekelik, a millyenektől
senki sem fabad.

Fallaud meg-hal, ez a Virtuzos és
ez az igaz. — Né — az Istenn Turemé a
porba

posba terülve fekszik! — Né! — Sidney a Ha„
„di ütközetben vérzik! — Vallyon azért az ő Vir„
„tussát érdeklette é ez az eset, vagy pedig az ő
élettel való nem gondolását? — Meg sirattatott
Digbi! — mond-meg, bár akár melly Virtusos
valál is, ez a Virtus vala é az, a mi a sirba
vitt tégedet? — Ha a Virtus vette-el a Fiu
életét, tehát mond-meg nékem, miért él az
Atya az Esztendőknek és a Ditsősségnek ma„
„gasságában? — Miért meritett a Márfiliai
derék Püspök egy tisztább levegőt, holott
a Természet mögdétselt, és minden lehellet
vagy fellő halál vólt? — Avagy miért hagy„
„ta-meg az Ég a Szegénynek vagy nékem
is az Édes Anyánkat illy sokáig (a mennyibe
lehet az életbe valamit hoffasnak nevezni.)

Mi okoz minden természeti vagy erköl„
„tsi roffat? — Amazt egy el-hajlása a termé„
„szetnek, ezt egy el-hajlása az akaratnak. Az
Isten nem küld semmi roffat; minden rész
szerént való rossz, jól értve, vagy közönsége„
„sen jó

„sen jó, vagy a Történet engedi azt meg, vagy a Ter„
mészet éjti úgy, el-hibázva el-vétve; de kevés
időre, és-tsak ritkán, mig az ember, mind azt
maga meg nem szaporitotta. Éppen annyi
jussunk vagyon panaszolni az Ég ellen azon,
hogy Kain le-verte az ártatlan Ábelt,
mint azon, hogy a Virtusos Fiu gyengélkedő,
ha erköltstelen Attya a maga kegyetlen nya„
„valyájit örökség gyanánt réá által öntötte.

IV. Szakasz.

Azoknak bolondságok, a kik azt kivánják,
hogy az Isten a maga közönséges-törvénnyeit
magános Személlyek kedvéért meg változ„
„tassa.

IV. Azt hisszük é hát hogy a Világok Teremtője,
mint valamelly erőtlen fejedelem, hajlandó
vólna a maga kedveseiért önnön Törvén„
„nyeit fel forgatni? — Meg-kell é szünni
a menydörgéstől a rohogó Etnának, és
lángjait vissá kell é vonni, ha azt egy

Filósofus

Filósófus úgy kivánja? – A' Levegőnek vagy Tenger„
„nek egy egéssen más mozgást kell é vemi te éret„
„ted óh ártatlan Béthel, hogy a tenehéz le..
„helletedet könnyitse? – Mikor a le-palaidatt
kö-pirt ingadoz feletted, a nehézség' erejének
meg-kell é gyünni mind addig, valamig te
az alatt által-mégy? – Avagy egy régi Tem„
„plom, a melly meg hajlott már az egyben
omlásra, a maga függő kö falaival egy
Shártrenek a fejét meg-kimélje é?

V. Szakasz.

Mi nem határ-oshatjuk meg kik légyenek
a Virtuposok; – de akár kik légyenek, azoknak
kell lenni a leg bóldogabbaknak.

V. De ezek még sem vagyunk mi ezzel eléggo„
„nopolra nézve illy kedvező) Világgal meg
elégedve. — Egy jóbbat kivánunk é? —
No – légyen tehát az egy Igazak Világa;
de előbb tudnálják ki, hogy kik ezek az igazak?

– Az ártatlan

— Az ártatlan és jó lelkeknek kellene különösön
az Istennel gondoságára érdemeseknek lenni;
de az Istenen kivül kitsoda mondhatja meg, hogy
ezek kik légyenek? – Az egyik azt hiszi, hogy
Kálvinusra nemnyei lélek jállott alá, a másik
merő Bohol' ellenének hiszi ugyan ezt. Ha Kálvi..
„nus az Égnek áldását vagy veszéjét érzi már:
ekkor az egyik azt kiáltja: Van egy Isten! egy má„
„sik pedig, hogy éppen nintsen. – A' mi egy réfet
boszant, épiti a másikat, és mindenek ugyan azon
egy alkotmánnyal perentsések nem lehetnek.
Sőt magok a leg jobbak is különbözö véle..
„kedésekbe jönek, és a mi nélkek a ti Virtuspo..
„kat jutalomnak tetszik, nékem az emiatt
büntetéssé lenne. Minden, valamivel
van, helyesen van. Éjszérét vala ugyan a
Világ, de egyszersmind Tűzést is teremtve;
és melyik volt szerentsésebb a kettő közt„
„Zül, – az é. a ki bélőrba léperitétta„
„Záját, vagy az, a kinek Virtussa meg sira„
„tott minden napot, a melly tőlle elve„
„jett?! —

VI. Szak

VI. Szakasz.

Á' külsö jók nem tulájdon képpen való jutalmai á' Virtusnak; söt gyakran azzal ēgyütt meg-sem állhatnak, vagy károsok és vesedelmesek annak. De azok Virtus nélkül nem is tehetnek senkit bóldog„gá. Példák: á' Gazdagság, Hivatal, Nemesség, nagyság, Ditsöség, ki tettsö Tálentomok, senkit bóldoggá nem-tésznek.

VI. „De néha éhezik á' Virtus az alatt, mig á' Vétek dobzódik." — Hogy hogy? 's hát á' kenyér é á' Virtus' jutalma? Kenyeret á' Vétek is sze„rezhet: á' kenyér á' munkának á' bére. Á' Go„nosztévö meg-érdemli azt, ha mivel á' földet. meg érdemli azt á' Gonosztévö ha kotzkár„tatja életét á' tengeren, á' hól á' bolond„ság ázik á' Királlyokért, vagy annak mélly„ségébe le-botsátkozik, hogy gazdagságot nyerjen. — Az ártatlan és emberséges ember lehet erötelen, lehet gondatlan, lehet rest: az ö jussa é felett nem is á' bövölködésre, hanem á' meg-elégedésre terjed-ki — De ad

jatok néki

jatok néki gazdagságot: 's mind ezaz, á' mit az ö pámára kivántok? — „Nem mind„ — Hát az emberséges és ártatlan embernek nem kellene é egésségesnek 's hatalmasnak is lenni? Adjatok hát néki egésséget is, és hatalmat, söt min„den földi jókat: de miért kellene az ö hatalmá„nak meg határozottnak — miért kellene néki tsak ēgy köz embernek, és miért nem inkább ēgy Királlynak lenni? — Söt miért akarjá„tok ti néki á' külsöt adni á' belsöért? — Miért nem Isten az ember, és á' föld miért nem Menyország? — Az, á' ki igy kiván és okoskodik, vagy itél, á' nehezen fogja hinni, hogy az Isten néki eleget adott, valamig tsak lessz még valami fellyül, á' mivel többet adhatna. Véghetetlen az ö hatalma; véghetetlen lenne á' mi kivánságunk is, mitsoda pontjánál fogna meg állapodni?! —

Á' mit semmi külsö vagy földi dolog nem adhat, sem el-nem-ronthat, á' Lélekuek ki derült tsendes vidámsága, és az ott benn érzett öröm á' bére á' Virtusnak. — Akar„tok é, ēgy jobb jutalmat határozni-még? No: —

adjatok

adjatok tehát az alázatosságnak egy pompás Sze„
„keret hat lovakkal: — adjátok az Igaznak egy
Hádoltató Győzedelmesnek á fegyverét, avagy az
egyenes igazmondáságnak egy Birói ékességet;
avagy á Szabadság' lelkének egy kosonát, azt az
ö leg főbb gondját. — Erötelen balgatag ember!
Az Ég tehát illyen apróságokkal fog é jutalmaz„
„tatni bennünket, mint ezek az oktalan Halan„
„dók kivánnák magokban? — Á Gyermek és á
Férjfi két külömbözö Személlyek, és te mégis
az almák és mézes bubák után sóhajtozol é?
Menj, — várjad az Indussál egy más életbe á
kutyádat, ivó edényedet, 's feleségedet; álmodd,
mintha az illyen apróságok sint ollyan jól
illenének az Isteni lélekhez, mint á bábok és
Királlyi birodalmak: — Jutalmak, mellyek á
Virtusnak vagy éppen semmi örömet nem szerez„
„nének, vagy pedig ötet magát egybe rontanák,
semmivé tennék. — Melly gyakran ontatták
ezek öffe egy 21. Esztendös Szentnek Virtussait
á hatvanadik esztendöig! — Kinek szerez„
„hetne másnak á gazdagság betsületes ne„
„vet avagy

vet avagy tekintetet, meg elégedést vagy
gyönyörüséget, mint á Jónak és Igaznak?
Birák és Senátusok el-adják néha ma„
„gokat pénzen — de á jó név és szeretet
nem voltak még soha el-adók! — Óh
bolond, ki azt hiszed, hogy gyülölné Isten
az érdemes lelkeket, kik szeretik az embe„
„reket és töllök viszon szeretetnek, á kiknek
életek egésséges, és lelki esméretek tisz„
„ta — hogy ezeket Isten gyülölné, tsak azért,
mivel nékik esztendönként tiz ezer fo„
„rint jövedelmet vagy pensiót nem rendelt!

Betsület és gyalázat, semmifé„
„le állapottól nem sármazik. Vidd véghez
kötelességedet jól és hiven, ebben áll
minden betsület. — Á szerentse tsak ki„
„tsi külömbséget tsinált az Emberek közt.
Egyik rongyokba pólálva fitogatja ma„
„gát, á másik brokádba kevéllykedik;

á tsizma

a' tsizma-mester bör-elő-kötéjével van nagy-
"ra, a' Pap Papi palástjával, a' Barát kám-
"jájával. és a Minórtha a' koronával. — Hüm!!
Hát ini különbözöbb ezt kiáltjátak, mint
egy korona és egy kámsa? — Ön megmon-
"dom néktek: — Egy bőtsz — és — egy bo-
"lond. Ha a' Minórtha Barátot jádzik; vagy
ha a' Pap meg-ifjsza magát mint egy
tsizma-mester-Legény — ekkor meg fogjá-
"tok látni, hogy a' férjfiat az érdem tsinálja
ki, és az abéli fogyatkozás a' semmire
"kellöt —— A' többi-tsak — bör-elő-kötő.

Akarsz é mindenütt titulusokkal hatmo-
"tatni, és kereken Ordó pántlikákkal öve-
"dezteini körül? — Azt meg nyerheted a'
Királlyoktól, vagy a' Királlyok' ágyasai-
"tól.

Ditsekedj bár mind végig hogy a' te
derék Öseidnek tiszta vére, mind Lukrétzi-
"ából Lukrétziába folyt által, de ha érde-
"mideket Atyáid érdemeik példáit akarod fel-vetni, ne
hozz azok között tsak egyet is-bé a' számvetésbe,
hanem tsak a' kik igazán jók, nemesek, és na-
"gyok valának! — Távozz pedig, ha a' te ígen
régi, de mind az örön-víz-től fogva nemte-
"len véred mind tsupa semmire kellétlen
bújákat által. Menj, hirdesd inkább, hogy a'
te Familiád tsak mostani, és ifju, és ne vald-
=meg, hogy a' te Atyáid allyan régtől fogva
mind bolondok voltak. — Mi teheti nemes-
"jé a' bolondokat vagy = Dabfölgáikat, az
ospobákat vagy = Tunyákat? Ah bizony minden
Hóvárdnak az egész vérjége sem.

Vedd fontolóra már a' Nagyságokat is.
Mond meg, hól találsz az ember nagyságát?
"Hól másutt, hanem a' Hérákuál és a'
Bölyeknél?" — Ki vagyon tsinálva, — a'
Hérák mindnyájan egyenlők, a' Macedónia'
nagy bolondjától fogva egésszen le a' Své-
"diájéig. — Egész tsudállatos rithasága

fö nélja

fö tzélja életének ebben áll: Tsupa elenségeket találni, vagy ha nintsen efféléi! — Egyetlen egyik sem néz hátra maga után; előre siet mindenik s sínteken, és oldal felé nem lát messebb, hanem csak a' meddig az orra ér. A Státus kormánybéli ember és a' bölts egy tzéppel sem jobbak. mindnyájan sottillyo„ „ok, lomhák, és gyanakodók. Meg-lepi az embe„ „reket olyan órákban a' mikor leg gyengébb lábon állanak s leg vigyázatlanabbak; Szalárdságok felett sem el-fül, nem azért mivel magok ho„ „ok, hanem azért, mivel mások eggyüggyek.— De adjátok-meg hogy tudjanak az elsőbbek gyözni, és ezek a' többiek csalni: — megisi„ „letlen és utállatos ki-tétel az, egy Gonoszté„ „vőt Naggnak nevezni. — A' ki gonosz módon okos, vagy ostoba valóbátorságból bitez, tsak annyival nagyobb bolond, és annyival inkább Gonosztévő. — A' ki nemes tzélokat nemes eszközök által ér-el — vagy ha, a' kotzka va„ „got vét, nevet a' fáinlásban vagy lán„

„tzok

rok közt- az illyen posszi — és tsak az illyen igazán Nagy. — Uralkodjon a' jó Auréliussal, vagy fetzengjen a' maga vérében Sibrateszszel- de egyedül tsak ö a' valósággal Nagy.

Mitsoda a' hir név? — Mi egyéb, hanem egy képzelt élet a' mások' tehetlenségében; egy valami, a' mi már halálunk előtt kivül van hatalmunkon. Sok éppen az a' tiedbe„ „lölle a' mit hallasz; a' mit nem hallasz, az reád nézve mind egy, akár Tullinnak akár néked adják. Minden, valamit tsak abból érzünk s el-fogadunk, kezdődik s végződik ellenségeink, vagy Barátink kisded területe„ „ben. Minden más előtt egy Eugen a' ki él, vagy pedig egy Czézár a' ki meg hólt. egyaránt nem egyéb egy üress álomnál: Czézárok nézve mind egy akár a' Rubikon„ „nál akár a' Rénusnál vágták elé mago„ „kat. — A' Tudós egy üress Titulust, és egy Vezér nem egyéb ostornál; de egy ér„ „tetlen és derék ferfi a' leg nemesebb

mivel

mive Istennek. — A késö hír név egy Gonosztévö„
„nek á nevét tsak ollyan fosmán mentheti
meg á haláltól, mint hólt testét sokta az
igazság is néha ki vonni á sirból, mikor
azt, á mit sokkal inkább kell vala általen„
„gedni á feledékenységnek, fel-függesti á le„
„vegöben, az emberi Nem fele részének meg
mérgesitésére 's vesztegetésére. — Minden
ditsösség azon kívül, á mit á valóságos érdem
ád, kívüllettünk van; tsak á fejünk körül jád=
„zik az, de á szivünkig soha el nem-hat. —
Egyetlen egy óra, mellyben á lelki esméret
ditsér meg bennünket többet ér, mint sok
ostoba bámulókkal és tsupa öröm kiáltók„
„kal tellyes egész Esztendők; és — Már„
„tzellus á Számkivetésben több valóságos
örömet erzett, mint Czésár az egész Sená„
„tustól kisértetve.

Mi hasson van á ki tettsö Tálentomok„
„ban? Mond-meg nékem Músám (mert te mond„
„hatod azt

„hatod azt meg) mit tészen böltsnek lenni?
— Semmit sem egyebet, hanem tudni, melly
kevesset tudhat az ember; minden más emberek
hibáit látni, és á tulajdon magunkét érezni. —
Akarsz é foglalatosságokra vagy mesterségek„
„re büntettetve segedelem nélkül, avagy
egy Biró nélkül, nappámos módjára mun„
„kálódni dólgozni; tanitani az igazságot,
vagy egy Hanyatló Hazát és Örszágot
meg tartani? ~~általmazni~~. Mindenek fognak
tölled félni, segiteni senki sem, és kevesen
igen kevesen esmérik-meg fáradságodat,
munkádat. — Fáradságos elsöség! — á
mikor az ember az élet gyengeségim,
de egyszersmind annak örömeinn is feljül
látja magát lenni.

Hord és summázd egybe tehát mind
ezeket á bóldogságokat, egy tellyes szám„
„vetésben; vond-ki á sükséges részt, és
nézd meg aztán hogy azok mind öszsze mennyit
érnek. Melly sokat vészen-el mindenkor
az egyik

az ēgyik a többitöl: melly gyakran vész-el
's lesz oda egészen ēgyik a más miatt; melly
rosszul állhatnak fenn nagyobb jók ēgyütt
ezekkel, melly veszedelmes kotzkán áll némely-
-kor az élet ezek miatt, és mindenkor a nyú-
-godalom? ——— Ezt fontold-meg jól, és ha
bár akár mint ingereljék is ezek a dólgok ki-
-vánságidat, ugyan mond-meg mégis kérlek,
szeretnél é az a férjfi lenni, a kinek mind
ezek jutottak 's történtek?

Ha olly eßtelen vagy, hogy Ordó Bántli-
-kák után sóhajtozz, vedd észre mint övedzik
azok Lord Umbrát vagy Sir-Billit körül. —
Ha sárga agyag a passiója, uralkodó indú-
-latja életednek, nézd-tsak Gripust körül avagy
ennek Feleségét. Ha a Tálentomok ingerel-
-nek-fel, jusson eszedbe mint tsillámlott 's
tündöklött vala Bákó, az a leg böltsebb, leg
hiresebb, 's leg utálatossabb az emberek
közt. — Avagy ēgy névnek a hire hozza é, el
ragadtatásban szivedet? Nézz Kromwelre,

a ki örök

a ki örök hirre büntettetett. — Ha mind ezek
ēgyütt véve serkentik-fel kivánságaidat 's nagy-
-ra vágyásodat: tanúld mindeniket megvetni
a régi történetekböl! — Ezekböl nézzed a Gaz-
-dagban, a Tekintetesben, az el hiresedettben,
a Nagyban, az egész tsalárd lajtorjáját a
bóldogságnak.

Melly szerentsések azok, kik a Király-
-lyok szivében avagy a Királlynék karjai
közt nyúgosznak, hogy amazokat a vesze-
-delembe ontsák, ezeket pedig el-árúlják!
Fontold-meg, melly gyalázatos léptsökön
hág-fel az ö ditsösségek! éppen úgy mint
a kevélly Welentze sárból és Tengeri sü-
-vekböl emelkedik-fel. Mi képpen jönek
ēgybe mindeniknél a büntetés érdemé
és nagyság, és minden valami tsak eme-
-li a Hérót, az embert mint alatso-
-nitja-meg!

Nézd most

Nézd most már az Európai boroszlyán lopó-
„ruit az ö homloka közül, de vérröl bé motskolva,
vagy alatsonsággal és aranyon vásoraltatva; –
nézd aztán ezt a terhetetések alatt elerötelt
„nedve, vagy a tímyasságban alá süllyedve, avagy
ki-prédált Tartományaiban meg-gyalázatva!
Ók feresztétlen Gazdagság! mellyet soha sem-
„mi ditsöséget érdemlö tselekedet tündökölni
nem tanitott, sem a gyalázat ellen meg nem
fenteit! Mennyivel nagyobb bóldogság vagyon
a végén egy illyen életnek! Egy ehel hóltig
Kedves, avagy egy mulhatlan fonjuhozó
Ajzpony vonatbé az ö gyözedelmi- Oszlopi-
„val függö bóltozatiba, és tetteivel festett
palotáiban, és ki-kergeti a pompás Kárpi-
„tal alól meszsze ö tölle az álmot. Ah ne
engedd magadat meg-vakittatni az ö nappa-
„li fénnyétül, és fáradd a reggelt és az estvét
együve az nappallal; az egész summája az ö
vetteneteis hirének egy kis mese, mellyet az ö
ditsöségét gyalázatjával zavarja egybe.

VII. Szak.

VII. Szakasz.

A' Virtus egyedül tészi a bóldogságot, a mellynek
tárgya kívánságos, és reménysége örökké való.
A Virtusbeli tökélletesség és a bóldogság Hár-
„moniában vagyunk a Gondviselés' rendelései
„vel ez életben; – meg nyugodtságban éjnek
„elmés alája adásban a Gondviselés' akarat
„jával ebben és a jövendö életben.

VII. Esmérd meg ehez képest (elég ezt az em-
„bernek esmélni) ezt az igazságot, hogy „A' Virtus
„egyedül bóldogság e' földön". És az egyetlen
egy pont vagyunk, hól az emberi bóldogság tem-
„elésen áll, és a jó kedvesztül a nélkül, hogy a
vagyban határozadjék; – az hól egyedül az
érdem nyér állandó jutalmat, bóldogúl abban
a mit el-fogad és abban a mit ád: – a hol
a szív ömlet érez, mellyhez mints hasonló
több – ömlet mikor el-érte vélyát, és mikor
azt el-hibázta is, nem kóstolja meg a faj-
„dalmat; – soha sem telik-bé, akár mely
pedantsés, és mind végig több is lészt nyér
a Virtushoz,

á' Virtushoz, mennél perentsétlenebb. — Az érzé„
„ketlen balgatagságnál leg magassabb hatho„
„tája is sokkal kevesebbé kellemetes és édes,
mint á' tsupa könnyei á' Virtusnak. Ez minden
tárgyból és minden hellyből jót von-ki — mint
„lálkodik állandóul és nem fárad-el soha —
soha sem magass mikor másokat elesni,
soha sem pomorú á' mikor másokat bóldogúlni
pemlél. — Itt nem lehet az embernek sem„
„mi hijjánossága és semmi kivánsága többé;
mert több Virtust kivánni tsak annyi, mint
többet nyerni.

Ez az egyetlen egy bóldogság az, mel„
„lyet adhatott az Ég közönségesen mindenel„
„nek! — egy bóldogság, mellyet, minden á'
ki érez meg-izelithet, minden, á' ki gondol
meg-esmérhet; — de-á' mellytől mégis á'
gonaf, pegény lévén gazdagsági mellett,
és vak minden tudóssága mellett, meg van
foptatva, 's meppe esve, és á' mellyet ellen„
„ben á' jó

„ben á' jó ember, utasitás nélkül is fel-talál ma„
„gában. — A' jó-á' ki semmi Sektának,
semmi Szakadásnak nem rabja, és semmi
tulajdon különös uton nem megy, hanem
á' Terméfetről á' Terméfet' Teremtőjéhez e„
„meli pemeit; azt á' nagy láutzot, mellyá'
meg mérhetetlen Plánumot egyben-fog„
„lalja, és mennyet földet halandót Istenit
egybe-köt, pemei elöl el-nem-tévepti; látja
hogy semmi Valóság nem érezhet egy ollyem
bóldogságot, melly egy más Világot is
ö felette és ismet egy másikat alatta
ne illessen 's ne érdekeljen. — Az egépben
lévö gráditsos rendnek ezen egyben kötte„
„téséböl az emberi Lélekuek leg neveze„
„tessebb és leg végsö tzéljából tanúlja és
esméri, mint kezdödik 's végzödik Hit,
Törvény, Erköltsiség, 's minden az Isten„
„nek peretetében és az embernek peretetében.

Ezt-tsak

Ezt tsak ezt vezeti egyedül léptsöröl léptsöre á
reménység, és egyedül az ö lelkében nyillik-ki
az mind inkább inkabb, míg Hitté lesz; és oftán
határok közzé nem szoritva töltik-ki ö reá á
bóldogságot, melly meg-teli az egész szivet. —
Ö látja miért plántálta á természet egye-
-dül tsak az emberbe bé á reménységét egy
esméretes — és á hitét egy nem esmért
bóldogságnak. (á Természet mellynek tanitá-
-sai semmi egyéb Nemnek hasontalanúl
nem adattattak, holott mindenik fel-találja
és el-éri azt, á mit keres.) — Az ö ajándéka
bölts; leg nagyobb Virtussát köti ö annaköppe
abban leg több bóldogságával, és egyszersmind
á maga tulajdon bóldogságának édes re-
-ménységét adja néki, 's á mások bóldogságá-
-nak mimkalódására á leg hathatóssabb
östönt 's indító okot.

Az önnön szeretet tehát az Isten és

emberek

és emberek szeretetére vezéreltetve adja
néked azt á tehetséget, hogy ember társod
bóldogságát á magadévá tedd. Ha ez igen
kevés egy határtalan szivnek; félesitsd-ki
azt, és ojd meg ellenségiddel: az értelem-
-nek érzélenységnek és életnek minden Világait
szoritsd egyben á szeretetnek kisded alkotmán-
-nyában, mennél nyájassabb, és embert szeretöbb
szivvel, annál bóldogabb vagy; mert á bóldog-
-ságnak leg magassabb pontsa az emberi sze-
-retetnek leg felsöbb grádussa.

Az Istennek szeretete az egészröl mégyen
által á részekre; de az emberi Lélekneká ma-
-gános dólgokról kell fel-emelkedni az egészre.
Az önnön szeretet tsak á Virtusos Lelkeket ser-
-kenti-fel, mint egy kis követske, melly á
tsendes tengert meg mozditja: — á közép
pontnak meg mozdulását hirtelen 's azonnal
követi egy más kis kerület, ezt követi egy

másodil

második, és ezt ismét egy harmadik. Á Virtusos Lélek is elébb jó barátit, Attyafiait, Szomfédit öleli, aztán á maga Hazáját, és végtére az egész emberi Nemzetet. — Mind tovább tovább ki-nyillva zár magában á Lélekuek meg-áradt perelme minden Teremtményt, minden féle rend és Nemből valókat. Min„den mosollyog ö reá körül bé, bóldogittatva az ö határtalan jóságától, és az Ég á ma„ga tulajdon képét látja az ö Lelkében.

Jer tehát Barátom! Músám! Geniusom! te-óh Tanitója á Poëtának, és az ö Énekének! jer, és tanits engemet, mikor az én Músám most az embernek ala„tson indulatáira alázza magát, majd ismét az ö fö tzéljához fel-emelkedik; — ekkor ta„nits engem barátkozva mint te á sok formáju

terméfet„

terméfettel, méltósággal esni alá, 's mértik„letességgel emelkedni-fel: tanits engemet, á kit á te veled való társalkodás formált, tanits á valóságról á Hefára, és á vidám„ról á komorabb dólgokra, lélekkel, egyenesen, bátran, tüzzel, nyájason, könnyüséggel menni által, itélni gondolkozva, következtetni follyva, vagy tettpeni fáinsággal és elmésséggel.

Óh mondjad, hogy az alatt, mig messire el-terjedett neved alá repül az idönek árján, és egybe gyüjti egész ditsösségét, az én kisded tsó„nakotskámnak is szabadlesz követni ötet, kisér„ni Hiumfussát, és oftozni vele á kedvezö szélböl. — Mikor Kormányférjfiak, Héról és Királlyok, á kiknek fiai szégyenleni fogják hogy az ö Atyáik néked ellenségeid valának, á porba nyúgosznak, meg fogja é aztán ez á Vers mondani még, az utól idönek, hogy az

én Vezérlöm

én Vezérlöm, Filósofusom, 's Barátom te vóltal?
Te tölled ímpoltatva 's indittatva forditot-
-tam tónusokról 's hangokról dólgokra,
és a' képzeletekről fivre a' hárminiai mester-
-séget, és az elmésségnek tsalárd tükre hel-
-lyett a' Terméfet' fáklyáját hordván jobb ke-
-zembe, meg mutattam a' tévellygö kevélly-
-ségnek, hogy: Minden valami tsak van, jó
és hellyes. Értelem és indúlat ugyan azon
egy nagy tzélra dólgoznal; – Valóságos ön-
-uön feretet és a' Társaság feretete mind
ketten egyek: – A' Virtus egyedül tépi és
tsinálja itt alatt böldogságunkat: és – Min-
-den tudományunk tsak ebböl áll, hogy –
Magunkat esmérjük-meg.

Közönséges Imádság.

Isten! Imádandó Atya!
Kit minden idök, kit minden Hemzetek ditsérnek,
Istene, Jehovája, Ura
A' Szentekuek, a' Vadakuak, és a' Böltsekuek.
Az ember melly keveset tud te felölled!
És hol van az értelem, melly téged' ki merithessen?
Óh leg elsö! – tsak ezt tudjuk mi
Hogy te a' Jóság vagy, és mi vakok vagyunk!
De meg tanitottál Te, akár melly vak légyek is
Mi Virtus, mi vétek, hogy ezt tudhassam.
Az embernek fabadon maradt az akarat,
Tsak a' Terméfetet köted Te Végzésidhez.
A' mit Lelkem esmérete parantsol nékem
Tselekednem, avagy impol el hagynom,
Az légyen több nékem mint boldogság.
Ezt engedd gyülölnöm inkább a' kárhozatnál.
A' mi Te tölled folly-le én reám,
He engedd, hogy káromra végyem azt,
Az az ember engedelmeskedik, a' ki hafnáljaa' jót,
És annak el fogadását az Isten ajándék gyá-
„ nánt fizeti-meg.

De

De a' te jóságodat távól légyen töllem
Erre az arappára foritani a' Világnak,
És téged fámtalan Világok Urát
Mint Emberek Istenét tsupán úgy gondolni.
Soha se nyúljanak ki erötelen karjaim
Vakmerösködve az én Birám' lángjai után:
Soha se méréfelje az én déltzeg értetlenségem
Kárhoztatni azt, a' ki ellenségednek tettfik!
Uram! mig a' jó uton járok és sietek Te hozzád
Tarts-meg azon engemet kegyelmed által:
És ha tévelyeg lábam, mútasd-meg nékem
El-tévellyedettnek az élet' jobb ösvénnyét!
A' femtelen meg nem elégedeftöl
Engedj olly meffe élnem, mint a' hijábava-
„ ló kevélységtöl:
Böltsességböl vagy könyörületességböl
Uram meg tagadhatsz töllem akár mit avagy
meg adhatod azt!
Adjad éreznem a' mások fenvedését
És hogy a' hibáról, mellyet éfre véfek halgassak.
Mútasd azt az irgalmasságot hozzám,
Mellyet én – én Istenem! – én magam mútatok
másokhoz!

Kitsiny

Kitsiny vagyok én, de nem egéppen. — Én
Á ki Lelkemet á Te lehelletedböl vettem,
Á hová mégyek vezérelj engemet,
Ma is, akár az élette, akár á sirba.
Isak békességet és kenyeret kérek Te tölled,
Á többit Te látod leg jobban
Ha vallyon árt é az, vagy használ nékem?
És — Nagy Isten! — Á Te akaratod légyen meg!

Ditsérjen Téged minden serege á Valóságoknak,
Á Te sereged, mellytöl é minden, á Te Templo-
„mod harsogjon vissá.
Levegö, Föld, Tenger, légyen á Te Óltárod,
Mellyröl az egész Teremtés áldozatjának
illatja buzogjon-fel.

Kolósy. d. 16ta Xbris. 1801.